

Percepció i pràctiques d'acceptació i resistència a la discriminació en els espais d'oci nocturn

Treball Final de Màster
Màster de Política Social, Treball i Benestar
Universitat Autònoma de Barcelona

Autora: Susanna Fulcarà
Tutors: Oriol Barranco i Teresa Sordé

Percepció i pràctiques d'acceptació i resistència a la discriminació en els espais d'oci nocturn

Autora: Susanna Fulcarà

Tutors: Oriol Barranco i Teresa Sordé

Data de presentació: 23 de juny del 2016

Un gran nombre de joves són exclosos dels espais d'oci nocturn directament perquè se'ls prohibeix l'entrada o indirectament perquè es provoca que se sentin incòmodes o indignes de participar-hi. Els mecanismes que regulen l'oci nocturn funcionen com a estratègies de selecció, que produeixen discriminació i marginació de certs col·lectius i manifestacions socials i culturals. La pràctiques discriminatòries que es donen en els espais d'oci són una mostra més de les pràctiques mitjançant les quals es reproduïx el racisme en les societats occidentals. El tractament al qual són sotmeses les persones d'origen immigrant opera com una forma de violència simbòlica, que impacta en els processos de construcció social i identitària dels col·lectius que pateixen la discriminació. Aquest estudi fa una aproximació a les respostes que desenvolupen els joves, en clau d'acceptació i resistència a la discriminació que es produeix en els espais d'oci nocturn.

Paraules Clau: oci nocturn, joves, discriminació, racisme, etnicitat, violència simbòlica.

No.
Rosa Parks, 1955

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	5
I. MARC TEÒRIC	7
Bloc 1_ Etnicitat. Aproximació a les formes de racisme i de reproducció del racisme.....	7
1.1. La imatge social de l'immigrant	7
1.2. Racismes i formes de reproducció del racisme	9
1.3. Subordinació. La violència simbòlica	10
Bloc 2_ Oci nocturn i discriminació. Anàlisi de l'oci nocturn com a mecanisme de reproducció social.....	11
2.1. Hegemonia cultural.....	11
2.2. Concepte i evolució de l'oci nocturn	13
2.3. Segmentació de l'oci nocturn i mecanismes de distinció social	14
2.4. Discriminació en l'oci, mecanismes formals i informals de discriminació	15
Bloc 3_ Oci nocturn juvenil, discriminació i resistència: aproximació a l'àmbit.....	18
3.1. Aproximació al concepte de joventut	18
3.2. Oci i joves: imatge social i centralitat de l'oci pels joves	19
3.3. Oci juvenil. Pràctiques d'oci juvenil	20
3.4. Discriminació en els espais d'oci nocturn.....	21
3.5. Respostes a la discriminació.....	24
II. MODEL D'ANÀLISI.....	26
Hipòtesis de la recerca.....	27
III. METODOLOGIA DE L'ANÀLISI	29
IV. EL CAS DE L'OCI NOCTURN A SALT. CONTEXTUALITZACIÓ	31
Breu aproximació al context del municipi de Salt	31
Breu aproximació als espais d'oci nocturn a la àrea urbana de Girona i Salt	33
V. RESULTATS DE LA RECERCA	35
5.1. Identificació de la discriminació. Reconeixement dels mecanismes de discriminació en els espais d'oci nocturn	35
5.2. Naturalització de la imatge social de la immigració. Normalització i justificació de certes pràctiques discriminatòries	39
5.3. Mecanismes de resposta a la discriminació	44
VI. CONCLUSIONS.....	48
VII. BIBLIOGRAFIA	52

INTRODUCCIÓ

L'any 2014, l'organització SOS Racisme va dur a terme un estudi sobre la discriminació racial en els espais d'oci nocturn, en el qual es va analitzar el grau d'exclusió de grups socials que es dona en els locals d'oci nocturn de diferents països europeus. Segons exposa l'estudi, arguments com: la celebració d'una festa privada, el pagament de l'entrada en locals d'accés lliure, el fet de no comptar amb una invitació o no constar en una llista prèvia, són utilitzats pels grups empresarials per excloure i prohibir l'accés a certs grups socials i manifestacions culturals. Les conclusions d'aquest estudi van revelar que un 45% dels locals analitzats van negar l'entrada o van exigir requisits extraordinaris d'accés a les persones d'origen immigrant.

En el nostre entorn, un nombre incalculable de persones són jutjades, marcades, perseguides o castigades, no pel que han fet, sinó pel fet de ser el què són. Aquesta forma d'humiliació és legitimada per una ideologia i per una forma de ser que impregna les relacions que s'estableixen en les societats contemporànies. Les persones d'origen immigrant, principalment les extracomunitàries i també les procedents de països comunitaris pobres, no poden participar de determinats espais d'oci nocturn, de la mateixa manera que tampoc se'ls permet participar de manera normalitzada d'altres aspectes de la vida social. La raó és que se'ls considera una font d'inquietud, perill o senzillament perquè desmereixen el que s'espera que sigui la imatge projectada d'un determinat espai social (Delgado i Carreras, 2008). En termes de Bourdieu (1990), els espais d'oci nocturn exerceixen una forma de violència simbòlica, en la que el significat i la percepció de certes experiències i espais són imposats pels posseïdors del capital econòmic i cultural, en detriment dels que careixen d'ell. D'aquesta manera ens trobem que un gran nombre de joves són exclosos d'aquests espais perquè directament se'ls prohibeix l'entrada, o indirectament, perquè fan que es sentin incòmodes o indignes de participar-hi.

Partim de la idea que l'oci nocturn, i com a tal entenem la participació en locals d'oci nocturn privats de tipus comercial, és una forma de sociabilitat que es dona de manera intensiva entre la població jove. Alhora, la centralitat de la nit pels joves és viscuda de manera col·lectiva, a través del seu grup d'iguals. Podem dir que desenvolupen una empremta gregària en la vivència de l'oci nocturn: es surt en grup, es consumeix en grup, es socialitzen en grup. Desenvolupen una experiència col·lectiva, que reivindica espais i temps per aquest tipus d'activitats socials en els espais de nit, de festa, que esdevenen espais de convivència. En aquest sentit, pensem que l'espai de centralitat que ocupa l'oci nocturn pels joves, esdevé un fet que genera rellevància per centrar aquest estudi en la població jove que pateix discriminació racial en els espais d'oci, concretament el col·lectiu jove d'origen immigrant.

Les conseqüències de la discriminació són notables, amb diferents desigualtats en l'accés a l'oci nocturn pel conjunt de la població jove. Inicialment, observem que la diversitat d'opcions d'oci entre la població jove queda travessada per una limitació que deixa entreveure unes

diferències en les oportunitats d'accés i vivència, que es converteixen en veritables desigualtats. A través d'aquest estudi volem aproximar-nos a aquesta realitat discriminatòria i volem fer-ho a través de la veu dels seus propis subjectes discriminats. En aquest sentit, amb aquest estudi volem dur a terme un exercici d'acostament a la vivència que tenen els joves de la discriminació que es dona en els espais d'oci nocturn a la zona urbana de Girona i Salt, per conèixer quines respostes elaboren entorn a aquesta discriminació patida.

Hem observat que hi ha una manca d'estudi que analitzin l'oci nocturn o que analitzin les pràctiques de discriminació que es donen en aquests espais. En aquest sentit, hem iniciat aquest estudi essent conscients que patim un buit previ, una manca d'aproximació que ens doni una cobertura teòrica i d'experiència per a realitzar aquest treball. Ara bé, malgrat aquesta mancança, hem vist en aquest exercici una oportunitat per elaborar material que promogui l'aproximació i la reflexió en aquest àmbit poc estudiat. Concretament, veiem una oportunitat per analitzar la situació de discriminació en l'oci nocturn a través de donar protagonisme i veu als propis subjectes discriminats. En aquest sentit, no pretenem fer un treball d'anàlisi de la discriminació, perquè partim del supòsit que la realitat ens constata una situació d'enclavament i cronificació de la discriminació en diferents esferes de la vida social de les minories. La finalitat d'aquest estudi és aproximar-nos a les vivències dels subjectes que pateixen subordinació per tal d'observar les pràctiques d'acceptació i resistència a la discriminació que elaboren aquests subjectes.

L'estudi s'ha estructurat en diferents apartats. Inicialment hem fet una aproximació teòrica a l'àmbit d'estudi, que hem estructurat en tres blocs temàtics. Un primer bloc en el qual es fa una aproximació a l'etnicitat, a través de l'anàlisi de les formes de reproducció del racisme. Un segon bloc sobre oci nocturn i discriminació, a través del qual s'analitza l'oci nocturn com a mecanismes de reproducció de la desigualtat social. I finalment, en el darrer apartat, de major aproximació a l'estudi, ens aproximem a l'oci nocturn juvenil a través del relat de la centralitat de l'oci en els joves, una aproximació a les experiències de discriminació racial en els joves i als mecanismes de resposta a la discriminació que desenvolupen els col·lectius discriminats. A l'espai centrat del treball exposem quin és el marc d'anàlisi de l'estudi, així com les tècniques que s'han utilitzat per a la recollida d'informació. Tal com es veurà, la metodologia emprada ha estat qualitativa, a través de la realització d'entrevistes. En aquest sentit, l'apartat de resultats de l'anàlisi està estructurat de nou en tres blocs que ens permeten fer una aproximació al relat que s'ha recollit a través del treball de camp. Finalment, un darrer apartat amb les conclusions a les quals hem arribat a través d'aquest anàlisi.

I. MARC TEÒRIC

Bloc 1_ Etnicitat. Aproximació a les formes de racisme i de reproducció del racisme

Comencem aquest apartat fent una aproximació a què significa actualment el racisme i a les formes de dominació i d'exclusió de minories que es donen a partir de pràctiques socials de reproducció del racisme. En aquest sentit, comencem analitzant quina és la imatge que la societat reproduïx de la immigració, un aspecte clau que ens permet entendre els prejudicis sobre els quals es construeixen les bases del racisme. Tal com veurem, actualment les formes que pren el racisme són menys violentes, i a vegades resulten menys visibles, però no per això generen menys impacte en les vides de les minories. Analem les formes que pren el racisme modern per observar a través de quins mecanismes es reproduïx socialment i es converteix en una forma de dominació i subordinació.

1.1. La imatge social de l'immigrant

En els darrers anys, la persistent crisi econòmica, que ha provocat un augment de l'exclusió social, ha tornat a posar sobre la taula el debat entorn a l'accés a la ciutadania i a la llibertat de moviment de les persones immigrants. Actualment la immigració extracomunitària i les migracions comunitàries pobres¹ plantegen una situació d'incertesa entorn a la llibertat de moviment a Europa i col·loquen al centre del debat la preocupació dels Estats entorn a la identitat, la unitat i la sobirania nacionals (Stolke, 1995)².

El sentiment d'inseguretat es deu a processos i dinàmiques específiques que són pròpies de les societats postindustrials (Wagman, 2006). Factors com la creixent percepció de crisi ambiental, les noves estructures de treball on la precarietat és a l'ordre del dia, els processos de globalització econòmica i mediàtica, la sensació que les decisions que afecten les nostres vides s'adopten en esferes cada cop més llunyanes, el debilitament de la sensació de viure en comunitat, entre altres, són factors i preocupacions pròpies de la societat actual. Segons Wagman (2006), la creixent dependència d'aquesta visió provoca la reacció de la recerca de persones susceptibles de fer el paper de culpables, per poder actuar contra elles i recuperar el sentiment de seguretat, perquè es sent que es prenen mesures contra les causes de la inseguretat. En aquest sentit, Stolke (1993) assenyala que des dels anys setanta hi ha hagut

¹ Stolke, utilitza el terme "sud pobre" per referir-se a les migracions extracomunitàries de països empobrits cap als països centrals del capitalisme. Inclou en aquesta referència també les més recents migracions de l'Est d'Europa.

² Segons Stolke, la construcció d'Europa consisteix en un doble procés: quan més permeables són les fronteres a l'interior, més estretament tancades es mantenen a l'exterior. En aquest sentit, veiem com a Europa s'estableixen rigurosos controls jurídics per excloure als immigrants extracomunitaris, i alhora, comencem a veure com aquests controls es comencen a establir també per aquells immigrants comunitàries procedents de països pobres.

una tendència creixent en l'imaginari col·lectiu a culpar de tots els mals socioeconòmics als immigrants - dels quals es creu que no comparteixen la nostra moral i els nostres valors culturals- simplement pel fet de ser aquí. Tot i que, òbviament, els immigrants no són els culpables de l'atur, dels problemes a nivell d'habitatge i de les deficiències en protecció social, es converteixen en bocs expiatoris de les dificultats socioeconòmiques de les societats occidentals. Segons aquesta autora, els immigrants pateixen una creixent hostilitat i violència, ja que són tractats de manera pública com a estrangers no desitjats i amenaçadors.

En termes de Simmel (1971), els immigrants ocupen "un espai en el cercle", un espai però que no els pertany. Es dibuixa en l'imaginari col·lectiu la figura de l'immigrant com l'altre irrevocablement diferent, reforçant la diferenciació entre els autòctons i els immigrants - estrangers-, i relacionant l'"estrangeritat" amb la criminalitat, la violència, la inseguretat. Wacquant (2007), en el desenvolupament del concepte sobre la *marginalitat avançada*³ exposa com en la societat occidental s'observa un creixement del discurs de la divisió ètnica, arrelada a l'oposició "blanc/negre" als Estats Units i centrada en el cisme "nacional/estranger post-colonial" a l'Europa Occidental.

Actualment, la referència a l'*estrangeria*, segons Santamaría (1998 a Monnet, 2001), no remet a una clara oposició entre interior/exterior, com podríem entendre, sinó que es produeix un procés complex que conjuga diversos graus d'inclusions i exclusions, d'ordenacions i subordinacions. En aquest sentit, l'alteritat no prové de la naturalesa diferent dels actors, sinó que prové de la transformació del context en el que s'estableix la interacció entre els "altres" i els autòctons (Monnet, 2001). En aquest sentit, Santamaría (1997 a Monnet, 2001) afirma que a partir de la incorporació de l'Estat Espanyol a la comunitat Europea, la presència de les persones immigrants adquireix una funcionalitat simbòlica cada vegada més important, una *utilitat identitària*. La immigració no comunitària es configura com un pol negatiu en la construcció sociopolítica de l'Europa comunitària. Sobre la representació social de la immigració, Monnet (2002) apunta que ha passat de ser socialment construïda com un subjecte genèric a ser fragmentada en categories nacionals amb diferents atributs sociomoralis. Així cadascun dels grups definits per la seva etnicitat, està associat a una activitat marginal o delictiva ben definida. Aquesta imatge negativa atribuïda els caracteritza

³ Wacquant desenvolupa el concepte marginalitat avançada com la nova expressió de la marginalitat urbana en les societats post-fordistes. Segons aquest autor, la marginalitat avançada fa esment del "nou règim de relegació socioespacial i de tancament exclouent que cristal·litza en la ciutat post-fordista sota l'efecte del desenvolupament desigual de les economies capitalistes i de la desarticulació de l'Estat-providència, segons modalitats que varien d'acord amb la manera en què aquestes dues forces recauen sobre la classe obrera i sobre les categories etnoracials que resideixen a les regions inferiors de l'espai social i l'espai físic" (Wacquan, 2007:11).

globalment i els encapsula en un prototips del qual els és difícil desvincular-se (Monnet, 2002:184).

1.2. Racismes i formes de reproducció del racisme

La imatge que defineix a l'immigrant com a l'altre diferent culturalment pot ser utilitzada amb l'objectiu de verificar els discursos basats en el que Stolke (1993) entén per *fonamentalisme cultural*, com una nova retòrica de l'exclusió que serveix alhora per legitimar la xenofòbia que es genera envers la figura de l'immigrant. El fonamentalisme cultural, contemporani i secular, és una forma amb la qual s'alimenten els temors de la població amb una retòrica de l'exclusió que exalta la identitat nacional basada en l'exclusivitat cultural (Stolke, 1999). Segons aquesta autora, la diferència entre el racisme convencional i aquesta variant de fonamentalisme cultural consisteix en la manera de percebre als immigrants. Mentre el racisme acostumava a aportar una justificació teòrica de les prerrogatives de classe, apelant a la naturalesa de la inferioritat socioeconòmica dels desfavorits o mitjançant la reivindicació de la supremacia nacional, aquesta forma de racisme modern es centra en les identitats culturals. En aquest sentit, Wieviorka (1994) exposa que el racisme cada vegada es desvia més per la cultura, ataca a grups humans definits per la nació, la religió, l'etnicitat. Segons aquest autor, es reforça aquesta perspectiva diferencialista - que suposa una convivència hostil entre les cultures- i les diferències culturals funcionen com un atribut de diferenciació i supremacia. Aquesta forma d'exclusió cultural (Wieviorka, 1994) rebutja el pluriculturalisme - que implica la presència de grups minoritaris definits per la seva etnicitat - i aïlla aquests grups en la seva identitat específica, ja que obstaculitza la seva participació en la cultura dominant⁴.

La reproducció del racisme s'expressa en forma de prejudicis i discriminació en la vida diària de les minories. El prejudici i la discriminació, segons Van Dijk (2006), no són innats, sinó que principalment s'aprenen a través del discurs públic. Aquest autor afirma que si el discurs públic fos sistemàtic i predominantment antiracista seria molt improbable que el racisme estigués tan estès en la societat com ho està actualment. Segons Van Dijk, allà on troben formes de racisme "popular", aquest està en gran mesura preformat per les elits, els líders polítics i els mitjans de comunicació. El racisme de les elits, segons aquest autor, és precisament discursiu i el discurs és pràcticament la única manera amb què els prejudicis i les pràctiques racistes s'expressen i es reproduïen en la societat.

En aquest sentit, segons Espelt (2011), no podem limitar el racisme a les seves formes més extremes ja que així amaguem la seva presència quotidiana en la societat. No es tracta tant de si les persones són racistes o no ho són, sinó si aquestes fan racisme i en quines situacions.

⁴ Més endavant descriurem amb més detall el que entenem per cultura dominant.

Per Espelt, existeix un racisme quotidià⁵, de baixa intensitat, que es basa en pràctiques recurrents i habituals que l'emascaren i el situen dins la normalitat. Aquesta forma de racisme, que Van Dijk (1993) anomena en termes de nou racisme, es basa en pràctiques que s'allunyen de la violència oberta i de la segregació enèrgica. El racisme quotidià constata la quotidianitat, la normalització del racisme que impregna les nostres relacions personals. Això suposa igualment una forma d'hegemonia ètnica⁶ (Van Dijk, 2005) que dona lloc a formes concretes de desigualtat ètnica i de dominació de la vida diària de les minories.

La quotidianitat del racisme, segons Espelt (2011) evidencia que les actituds, els discursos i les pràctiques racistes no són exclusivament dels sectors de la dreta política, sinó que també estan presents en els sectors més progressistes de l'esquerra política. En aquest sentit, segons Van Dijk (2005), les institucions i les elits polítiques combinen la doctrina i les polítiques oficials no racistes amb pràctiques quotidianes de discriminació diària i ideologies ètniques racistes. Per aquest autor, el racisme de l'esquerra política, en el cas Espanyol, no es pot definir tant en termes de discurs i accions explícitament racistes sinó per la seva tolerància a la intolerància i per la incapacitat de desenvolupar pràctiques clarament antiracistes.

1.3. Subordinació. La violència simbòlica

Quan el racisme penetra clarament en una societat i a les seves institucions, i sobretot quan s'associa a formes concretes de dominació, és menys visible i la seva presència és menys cridanera (Wierviorka, 1994). Les manifestacions concretes del racisme són la discriminació i la segregació. Si prenem l'anàlisi de Wierviorka, destaca que els àmbits on s'exerceix la discriminació racial són nombrosos i a vegades es confonen amb la segregació, que pot ser una conseqüència de la discriminació. Per aquest autor, la discriminació imposa un tractament diferenciat al grup racialitzat en diversos àmbits de la vida social en el qual les persones participen. D'altra banda, la segregació manté al grup racialitzat a distància i li reserva espais propis. Així doncs, la segregació inscriu el racisme en l'espai i marca l'organització geopolítica d'una ciutat i, fins i tot, d'un país. Perfil figures espacials, ja sigui a través dels mecanismes socials espontanis, de conductes individuals o a través de la intervenció de les institucions locals o nacionals, de les lleis, dels reglaments o de violències més o menys tolerades pel poder públic.

Tenint en compte aquesta perspectiva, segons Wierviorka (1994), el racisme constitueix una propietat estructural del sistema, es converteix en un fenomen localitzat en la dominació i la

⁵ Espelt (2011) pren el terme racisme quotidià (Essed, 1991) per referir-se a la presència de pràctiques racistes en la quotidianitat de la societat. Espelt (2011) desenvolupa el concepte racisme latent per plantejar la comprensió de les pràctiques racistes quotidianes i la seva relació amb les minories.

⁶ Van Dijk (2005), entén que els discursos són pràctiques socials, i el discurs racista forma part de la dimensió social del racisme. En aquest sentit, per l'autor, el control únic que la majoria té sobre el discurs públic, les polítiques i la conducta social, dificulta la resistència de les minories cap aquesta forma de racisme.

jerarquia social. En aquest sentit, el tractament al qual són sotmeses les persones d'origen immigrant per la societat i les institucions opera com una forma de violència simbòlica. En termes de Bourdieu (2000), la violència simbòlica és aquell mecanisme de dominació del que depèn que els dominats entenguin, acceptin i reproduïxin els termes de la seva pròpia dominació. La violència simbòlica permet que el subordinat esdevingui consentidor i còmplice de la seva pròpia submissió, en la mesura que "li imposa una coerció que s'instrueix per mitjà del reconeixement extorsionat que el dominat no pot deixar de prestar al dominant ja que no disposa per pensar-lo i pensar-se, més que d'instruments de coneixement que té en comú amb ell i que no són cap altra cosa que la forma incorporada de la relació de domini" (Bourdieu, 2000:54).

Bloc 2_ Oci nocturn i discriminació. Anàlisi de l'oci nocturn com a mecanisme de reproducció social

L'oci nocturn és l'àmbit d'estudi en el que es centra aquest treball. Concretament volem analitzar les formes de discriminació que es donen en els espais d'oci nocturn i l'impacte que aquestes generen en la vida diària de les minories. A partir d'aquest apartat ens aproximem al concepte que volem treballar i a les formes amb què l'oci nocturn funciona com a mecanisme de reproducció de l'ordre social.

2.1. Hegemonia cultural

La cultura, segons Willis (1993), és un sistema relativament coherent d'accions materials i de sistemes simbòlics que tenen les seves pròpies pràctiques i objectius, i aquestes pràctiques constitueixen el mitjà ordinari de la vida social a través del qual els agents socials desenvolupen una consciència col·lectiva de les seves pròpies condicions d'existència i de la seva relació amb els altres (Willis, 1993:448). Segons Bourdieu (1983), és el coneixement dels béns culturals, el valor social i cultural que posseeixen i l'ús apropiat d'aquest el que predisposa als béns culturals a presentar-se i a funcionar diferencialment entre els grups socials, convertint-los en mecanismes de distinció social.

En termes de Bourdieu (1983) l'espai es troba estructurat fortament per una distribució desigual de les diferents formes de capital: social, econòmic i cultural.

- El capital econòmic comprèn la propietat de béns, el salari i altres fonts d'ingressos.
- El capital social comprèn una xarxa de contactes estables desenvolupada a partir d'una inversió en temps, paraules que permeten el reconeixement mutu amb membres d'un grup determinat.
- El capital cultural està conformat per tres manifestacions. El capital cultural incorporat, que constitueix el gust, les maneres i les qualitats cognitives que només poden ser adquirides mitjançant el procés de socialització, ja que forma part de la manera

d'expressar-se d'una classe determinada. El capital objectivitzat, que el conforma la possessió de béns culturals. I el capital cultural institucionalitzat, format per títols i certificats acadèmics, sobretot de les carreres professionals.

Segons Bourdieu, els sectors dominants que posseeixen, no només major capital econòmic, sinó també cultural, posen l'eix de les relacions socials de distància entre grups, en la capacitat d'apropiació dels signes que els permeten distingir-se. Aquest fet es produeix no només per la seva capacitat de consum, sinó perquè alhora tenen la capacitat d'apropiar-se d'aquests signes que els distingeixen socialment.

Per la seva banda, Bourdieu i Passeron (1977 a Willis, 1993) exposen que es donen un seguit de processos ideològics que afavoreixen la delimitació d'una única forma vàlida de capital cultural, que es proclama a si mateixa com objectiva, que dignifica i converteix en oficial a una cultura que és en realitat propietat de les classes dominants. Segons Bourdieu (1977 a Willis, 1993), els sectors dominants exerceixen el seu poder per imposar significats a través d'una "arbitrarietat cultural", una arbitrarietat que es veu reforçada per una violència simbòlica, de tal manera que la relació de poder de l'estratificació de classe queda amagada. Segons l'autor, aquesta situació comporta una doble violència: la imposició d'un estandar cultural per sobre de l'altre i l'emascament del seu caràcter divisor en l'estructura de classes.

En termes de Gramsci (1975 a Feixa, 1993), l'hegemonia prescriu un marc per percebre la realitat, la carcassa d'una estructura de relacions de domini i subordinació. En aquest sentit, l'autor afirma que les classes dominants exerceixen aquest poder simbòlic perquè les seves idees són acceptades per les classes subordinades. En aquest sentit, existeix un procés de renovació i defensa de l'hegemonia que exerceixen les classes dominants, perquè en el sí de l'existència de l'hegemonia, segons aquest autor, existeix una contra-hegemonia. Ara bé, el problema de la legitimació de l'hegemonia sorgeix quan cal transmetre a una nova generació les definicions vigents de la realitat (Berger i Luckmann (1983) a Feixa, 1993) donat que l'evidència que les justifica no està inscrita en la seva experiència. La *socialització*⁷ (Berger i Luckmann (1983) a Feixa, 1993) és el procés cultural mitjançant el qual es dona una interiorització subjectiva d'aquesta realitat.

⁷ Els autors desenvolupen en concepte de socialització, entesa com el procés cultural d'interiorització subjectiva de la realitat. Mentre la socialització primària té lloc durant la infantesa, consisteix en l'aprenentatge de les normes bàsiques que governen la vida en societat (llenguatge, valors, rutines quotidianes). La socialització secundària es desenvolupa sobretot durant l'adolescència i la joventut, i té per objecte la comprensió de les normes que governen el funcionament dels "submóns" institucionals específics (fonamentats en la divisió social del treball i del coneixement). Segons els autors, aquest procés comporta una ordenació significativa de la pròpia biografia i de les imatges culturals que s'atribueixen a cada fase del cicle vital.

En aquest sentit, Feixa (1993) apunta que la diversificació dels centres de producció de les formes culturals no hegemòniques pot dificultar la seva articulació de classe. És a dir, l'autor afirma que els grups subordinats poden desafiar els discursos hegemònic o almenys conquerir espais d'autonomia tot donant resposta a les pròpies necessitats expressives. Ara bé, Feixa afirma que, fins i tot aquestes expressions de resposta contra-hegemòniques, poden ser apropiades pel discurs dominant, a través de la seva adaptació, modelació i neutralització, prenent aquestes propostes que provenen de la perifèria i col·locant-les en el seu espai de control.

2.2. Concepte i evolució de l'oci nocturn

L'oci és producte de la civilització moderna, sorgida amb la revolució industrial. Neix amb la idea moderna del treball, i en el temps sostret a aquest. Amb l'inici de l'organització social capitalista, l'"ociositat" era mal vista, ja que era considerada allò que apartava a l'individu de l'ideal laboriós. Ara bé, en la segona meitat del segle XX, l'oci va adquirir una dimensió molt més positiva com a complement del treball. A mesura que les societats industrials han derivat en la societat de consum, l'oci s'ha anat veient com a positiu, com una activitat dinàmica, capaç de donar sentit, conjuntament amb la feina, a la nostra vida. En aquest treball ens referirem a una activitat concreta d'oci, l'oci nocturn, i per fer-ho primer farem una aproximació a l'oci nocturn explorant quina ha estat l'evolució d'aquest tipus d'oci que ens porta a parlar del que avui entenem com a oci nocturn.

L'evolució de l'oci nocturn ha estat marcada per la transició dels espais públics i privats inespecífics, als privats d'accés públic dissenyats exclusivament per la relació, la diversió i el consum (Pallarés i Feixa, 2000). En el seu estudi sobre els itineraris de l'oci nocturn dels joves, Pallarés i Feixa analitzen els models d'oci nocturn des dels anys seixanta fins a l'actualitat. Els autors ens indiquen, que el que actualment coneixem com a espais d'oci nocturn apareix als anys seixanta amb les primeres discoteques, aleshores anomenades *boîtes*⁸. La *boîte* presentava un univers cultural i social diferent i oposat al ball tradicional, per la disposició de l'espai, la música, els estils de ball, les formes de relació i també per l'edat. Els usuaris d'aquests espais eren principalment persones joves, més joves que fins aleshores, mentre que gairebé no hi havia presència de persones adultes. A partir dels anys setanta, les *boîtes* passen a denominar-se popularment com a discoteques (discos) i el model experimenta un gran auge. Durant els anys vuitanta sorgeixen les discos-bars, un model a cavall entre les discoteques i els pubs. Aquest model anuncia el sorgiment de la cultura dels clubs que és especialment predominant durant els anys noranta. Els clubs eren espais comercials, amb una estètica consumista, música disco i preus elevats. No eren espais per seure i parlar, sinó per

⁸ Boîte és un concepte francès, que col·loquialment es refereix a discoteca - disco-, però també a club. També en terme negatiu, antro.

escollar la música que estava de moda i per "mostrar-se" (Pallarés i Feixa, 2000). Segons els autors, l'aparició d'aquest model va reforçar la tendència consumista i la privatització de l'oci nocturn.

Actualment, a les ciutats conviuen diferents models d'oci nocturn⁹. Trobem clubs i bars musicals i petites discoteques, que es situen especialment al barris del centre de les ciutats i d'altra banda, trobem grans discoteques, complexos festius amb diferents estils musicals, situats majoritàriament als espais de les afores de les ciutats. Aquests podríem dir que són els models més visibles i massificats d'oci nocturn a les ciutats, existeixen també altres formes d'oci nocturn compostes per activitats desenvolupades fora d'espais comercials. Parlem per exemple de pràctiques com el "botellón", forma d'oci nocturn que ha estat molt estesa sobretot entre el sector de població més jove, i que consisteix en trobar-se en un espai, beure, normalment begudes alcohòliques, i relacionar-se amb els amics. Tradicionalment aquesta pràctica es duia a terme a l'espai públic, però amb les recents normatives de civisme que persegueixen i penalitzen aquest tipus de pràctiques, es concentra cada cop més en espais privats, cases particulars.

2.3. Segmentació de l'oci nocturn i mecanismes de distinció social

L'oci nocturn normalment té un reflex clarament marcat en l'espai urbà i presenta una diferenciació socioeconòmica fortament territorialitzada. El paisatge resultant està diferenciat segons el tipus d'oci, la música que sona, etc. però sobretot, i molt especialment, segons el perfil - grup social- al qual va dirigit.

En el camp de l'oci nocturn, el que podem considerar "centre" i el que no ho és, avui dia no deixa de ser el resultat d'una suma d'opcions en el camp del geomàrqueting que prenen els diferents grups empresarials de l'oci nocturn. Tot i així, segons Nofre (2009), podem dir que el centre representa aquell tipus d'oci reproductor de tendències, mentre que aquella oferta allunyada d'aquestes tendències és considerada perifèrica, marginal. Segons aquest autor, l'oci nocturn ha esdevingut des de finals de segle XIX i encara esdevé avui dia una de les principals pràctiques socials en què es manifesten explícitament les normes per a la reproducció de l'ordre social establert.

Nofre (2009), utilitza el concepte *Clubbing* per referir-se a la tendència a la privatització de l'oci nocturn. Per l'autor, el *Clubbing* ha esdevingut una estratègia a través de la qual s'ha *higienitzat socialment* la nit. L'autor analitza com en la construcció dels models d'oci de les

⁹ En aquest apartat del treball ens centrarem especialment a analitzar les formes comercials d'oci nocturn, ja que l'objectiu és analitzar les formes de reproducció social que s'observen en els espais d'oci nocturn. Les formes d'oci no comercials seran analitzades més endavant des de la perspectiva de la creació d'espais per part dels joves.

ciutats es donen processos de gentrificació i també s'observen mecanismes de distinció social incorporats en els estils de vida associats als grups socials. Segons Nofre, la gentrificació té a veure cada vegada més amb la producció i el consum, fet que lliga amb la distinció social i amb l'acumulació de capital cultural que Bourdieu (1979) atribueix com a pròpia de les classes mitjanes de les societats occidentals.

Tenint en compte aquesta aproximació, Nofre afirma que l'oci constitueix un mecanisme d'homogeneïtzació social de les ciutats i els seus suburbis. Segons l'autor, l'administració juga un paper clau en aquest procés, ja que juntament amb els empresaris de l'oci nocturn, afavoreixen el consum per part de les classes mitjanes d'una certa nit, una nit sense resistències de cap tipus. En l'anàlisi sobre la regulació de l'oci nocturn a la ciutat de Barcelona, Nofre observa el desenvolupament de pràctiques que ajuden a l'acumulació de capital per part de certs grups socials i la construcció d'una determinada imatge de la ciutat. En aquest sentit, l'autor afirma que l'administració juga a doble banda perquè per un costat aposta per reproduir un espai de socialització únic, homogeni, que assimili tots els joves, regulant el sistema d'oci nocturn dominant - basat en el consum-. Però alhora, aquesta reconstrucció d'un espai únic i homogeni margina possibles elements de "desordre", especialment per motius d'aparença o de la classe social dels individus. Si observem la distribució territorial de l'oci a les ciutats, observem la intensificació de models d'oci nocturn molt concentrats en les àrees urbanes que destaquen per una fricció entre els grups socials.

En termes de Bourdieu (1979), la distinció social és un mitjà reproductiu de l'afirmació i del reconeixement social dins el conjunt de persones consumidores. En aquest sentit, Nofre (2009) afirma que la porta de la discoteca esdevé un mecanisme de distinció (els que entren) i d'exclusió (els que es queden fora), especialment en aquells locals "símbol" de la nova classe mitjana. Es donen elements reproductors d'una identitat individual relacionada amb el sentiment de pertinença a la nova classe mitjana, que formen part dels mecanismes de seguretat de la comunitat a partir del reforçament d'una determinada uniformitat.

2.4. Discriminació en l'oci, mecanismes formals i informals de discriminació

La segmentació de l'oci nocturn practicada pels diferents grups empresarials, produeix profundes diferències d'accés en les que estan en joc l'elecció de les pràctiques culturals dels diferents grups socials i la imatge social associada a aquests grups. Es desenvolupen pràctiques complexes de distinció cultural i discriminació estructural que produeixen marginació i criminalització de determinades manifestacions culturals i grups socials. Segons Nofre (2009), els mecanismes i les estratègies de regulació de l'oci orbiten sobre uns pilars fonamentals: la pròpia legislació, en forma de lleis i ordenances que depenen de l'administració pública i els codis d'acceptació implícits i la deriva aparença de l'estatu quo de la persona, aquests últims entesos com a mecanismes de distinció social.

Segons Delgado i Carreras (2008), en els espais d'oci nocturn es donen mecanismes de discriminació formals i informals. Entenem per mecanismes formals, la normativa vigent que regula l'accés als establiments d'oci i la realització d'esdeveniments culturals i que és utilitzada pels grups empresarials com a mecanismes per tal de justificar pràctiques discriminatòries. Els mecanismes informals són aquells que caracteritzen l'ambient propi d'un local, el tipus de música, i que s'utilitzen també com a formes de marginació i exclusió de persones i grups socials. Aquests processos informals depenen dels protagonistes principals i inclouen els gerents de les discoteques, els promotors dels espectacles, el personal de seguretat i altres persones en situació d'exercir un poder relatiu en els espais d'oci nocturn.

Mecanismes formals de discriminació. Anàlisi de la utilització del dret d'admissió

Segons Delgado i Carreras (2008), la normativa que regula l'accés als espais d'oci nocturn dóna cobertura a la llibertat dels propietaris dels locals per argumentar l'expulsió d'una persona i per seleccionar arbitràriament la seva clientela sense que la persona rebutjada pugui defensar-se, ja que a efectes legals acabarà sent la paraula de la persona afectada contra la del propietari.

En l'anàlisi que fan aquests autors del dret d'admissió, destaquen que aquest té dues classes de límits: interns i externs. Els límits interns "fan referència a la dignitat de les persones, els seus drets fonamentals, i en especial, al fet que tothom és igual davant la llei". D'altra banda, els límits externs "fan referència a determinades condicions que no poden ser en cap cas discriminatòries i han de complir uns criteris concrets": l'objectivitat i la publicitat. Per objectivitat s'entén la necessitat d'establir condicions concretes per a la reserva del dret d'admissió que en cap cas siguin arbitràries i que no es basin en criteris discriminatoris. Pel que fa a la publicitat, els establiments estan obligats a fer públiques les condicions d'accés als establiments públics on es realitzen espectacles i activitats recreatives. Aquests requisits s'han de fer públics en els accessos dels locals, han de ser visibles des de l'exterior i han d'especificar totes les condicions objectives a què se supedita l'entrada als establiments.

El problema principal que trobem en el dret d'admissió, segons aquests autors, és que sempre es pot argumentar l'expulsió o la no admissió d'una persona amb el suport dels casos previstos a l'article 9 del Decret. Aquest article fa referència a les limitacions de l'accés als establiments públics i exposa els supòsits següents. Primerament, "els i les titulars dels establiments estan obligats/des a impedir l'accés quan l'aforament establert a la llicència s'hagi completat amb els usuaris que es trobin a l'interior de l'establiment". D'altra banda, l'article inclou que els establiments han d'impedir l'accés en els casos següents: a les persones que manifestin actituds violentes o provoquin aldarulls i a les persones que puguin produir perill o molèsties a altres espectadors o usuaris.

D'altra banda, trobem l'article 16.4 de la Llei 10/1990, de 15 de juny, sobre la policia de l'espectacle, les activitats recreatives i els establiments públics, que especificava que "els i les titulars dels establiments públics i els/les organitzador/es d'espectacles i activitats recreatives han de procedir a l'expulsió de les persones que, trobant-se a l'interior de l'establiment, dificultin el desenvolupament normal d'un espectacle o activitat recreativa". La Llei catalana va ser substituïda l'any 2009 per la Llei 11/2009, de 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives. Al preàmbul de la nova llei, el govern català manifesta que la llei posa "cauteles especials en la proscripció radical de qualsevol tipus de discriminació que pugui limitar l'efectivitat d'accés a qualsevol persona a espectacles públics i a les activitats recreatives". Malgrat això, a l'article 6, dóna llibertat d'actuació als titulars d'aquests establiments, quan exposa que "els organitzadors i titulars dels establiments tenen el dret d'adoptar les mesures que considerin pertinents per a garantir el funcionament de l'establiment obert al públic, l'espectacle o l'activitat en condicions de seguretat i de qualitat".

Mecanismes informals de discriminació

A part de les normatives formals i de l'ambigüitat d'aquestes, es donen un seguit de processos informals de discriminació. Entre aquests processos podem trobar el que Delgado i Carreras (2008) anomenen formes d'exclusió indirectes com el preu de les consumicions o de l'entrada, la música, el vestuari o l'ambient propi del local.

Aquests criteris funcionen com a mesures de dissuasió. Un preu elevat de les consumicions o de l'entrada a l'establiment és un element que directament priva l'accés a aquelles persones amb un nivell adquisitiu més baix. La selecció o l'omissió d'una tipologia de música també és un element que configura la tipologia de clientela a la que es dirigeix un local. Measham i Hadfield (2009), exposen com els propietaris de locals a Manchester van utilitzar el terme "gansterism" per legitimar la marginació amb la lògica que la música negra atrau una tipologia de públic conflictiu i que provoca problemes. D'aquesta manera, els establiments més elitistes de la ciutat van imposar una política musical que dissuadís minories ètniques i grups de classe treballadora. El codi d'indumentària també s'utilitza per excloure, partint només d'una primera impressió, a aquells que procedeixen d'ambients més pobres i tenen menys capital cultural en el món de les discoteques (Measham i Hadfield, 2009). En general l'ambient del local, i per ambient entenem la decoració, la música que sona, el tipus de clientela que hi trobem o la forma d'interaccionar, de ballar o de comportar-se, funcionen com a formes de discriminació indirecta. "L'ambient és quelcom que s'avalua subjectivament i que determina que algú s'hi trobi a gust o no, si un espai s'interpreta com a no adient per a una persona o troba que no és benvingut, evitarà tornar a entrar-hi" (Delgado i Carreras, 2008: 207).

Bloc 3_ Oci nocturn juvenil, discriminació i resistència: aproximació a l'àmbit

Un cop analitzat el cos teòric que ens permetre entendre els mecanismes a partir dels quals es reproduïen les pràctiques de discriminació i exclusió social de minories, ens aproximem a l'àmbit d'estudi. En aquest sentit, en aquest apartat fem un anàlisi sobre el subjecte d'estudi, els joves, i la funció que desenvolupa l'oci nocturn en la construcció social d'aquest col·lectiu. Alhora, analitzarem anàlisis sobre la discriminació en el col·lectiu de persones joves d'origen immigrant, per veure possibles elements a tenir en compte a l'hora de d'aproximar-nos a les vivències de la discriminació i a les respostes que elaboren els joves. En relació als mecanismes de resposta, prenem les aportacions de l'autora canadenca, Michelle Lamont, que ens permetran estructurar l'anàlisi posterior.

3.1. Aproximació al concepte de joventut

Si prenem els enfocaments teòrics que han guiat l'estudi i la recerca des de la sociologia de la joventut, podem identificar tres paradigmes que defineixen el concepte de joventut (Casal, 2006): la joventut entesa com a cicle vital, com a generació i com a tram biogràfic.

La sociologia del cicle vital proposa l'existència de quatre grans etapes - la infància, la joventut, la vida adulta i la vellesa-. Segons aquesta perspectiva la joventut és entesa com una etapa pròpia del cicle vital i s'associa a criteris de superació del cicle relacionats amb rituals socials i culturals de pas a la nova etapa. La perspectiva generacional es focalitza sobretot en el conflicte entre generacions de joves i adults. Des d'aquesta perspectiva, s'associa la joventut amb valors de canvi social i progrés, mentre que a l'adulteresa se la relaciona amb valors assimilats a la tradició, la identitat i el conservadorisme. D'altra banda, però, des d'aquesta perspectiva els valors associats a la joventut estan associats amb l'anomia mentre que els adults representen valors que promouen l'estabilitat i la seguretat. Segons Casal (2006), aquesta perspectiva porta implícita una representació homogeneïtzadora dels joves i una visió molt externalitzada o marginalista respecte els grups d'edat. Finalment, la perspectiva biografista parteix de la concepció del jove com a actor social, com a subjecte històric i protagonista de la vida que articula. La descripció de l'actor dóna valor a la capacitat d'elecció racional, a les emocions, a les construccions socials i culturals així com a la capacitat d'elaboració d'estratègies de futur. Des d'aquesta perspectiva s'entén la joventut com un tram dins la biografia, una trajectòria que va des de l'emergència de la pubertat física fins a l'adquisició de l'emancipació familiar plena.

Aquest darrer enfocament que ens planteja la dimensió biogràfica dels joves, ens remet a la descripció de la transició que descriu els itineraris i les trajectòries que realitzen els joves i

alhora, ens remarca la dimensió política de l'Estat i les institucions, que defineixen i implementen la intervenció sobre aquests itineraris.

El concepte joventut, segons Ortiz i Miró (1999), històricament s'ha construït sobre la base de les necessitats derivades del model de producció i del règim d'acumulació capitalista. Segons aquests autors la joventut entesa com una categoria d'edat, ens remet a una diversitat de situacions socials amb pocs elements comuns. La variable cronològica és un concepte ambigu i poc explicatiu de la realitat social, i fins i tot, una conceptualització amb una profunda càrrega ideològica, ja que emmascara i naturalitza relacions socials de desigualtat pel que fa a l'accés i a la distribució de recursos materials i simbòlics.

Tenint en compte aquests autors, el terme joventut és configura com un pretext metodològic d'anàlisi i és a partir d'aquest anàlisi que podem definir aquest concepte com a relació social travessada per diferents eixos de desigualtat social, entre els quals hi ha l'edat, però també la classe, el gènere o l'ètnia. En aquest sentit, no hem de parlar de joventut, sinó de joves.

3.2. Oci i joves: imatge social i centralitat de l'oci pels joves

L'actual context socioeconòmic dels països centrals del capitalisme, marcat per la precarització del mercat laboral juvenil, que repercuteix en uns elevats índex d'atur juvenil, així com en una situació d'instabilitat laboral i econòmica, té efectes clars en les trajectòries de vida dels joves. Una de les conseqüències més evidents és el retard en l'emancipació dels joves, a causa d'aquesta situació de precarietat i també, del preu en alça del cost de l'habitatge i d'una manca clara de polítiques públiques de suport a l'emancipació juvenil derivades del debilitament de l'Estat del Benestar en el conjunt d'aquests països, i en especial en aquells països amb una trajectòria més dèbil en la cobertura del benestar.

En aquest context, les línies discursives dominants es basen en una consideració "acusatòria" dels joves esmentat certes tendències a l'acomodament en la vida personal, a la manca d'assumpció de responsabilitats o a l'enclavament en situacions de consum i gresca. Sorgeixen conceptes per descriure aquesta visió col·lectiva -els Ni-Ni¹⁰- que tenen una clara vocació de culpabilització d'aquells joves que veuen estroncat el seu projecte de futur, a causa de condicions estructurals. Malgrat que la precarització del mercat laboral juvenil ha tingut efectes a escala global, els joves de classe treballadora són els que han sortit més mal parats. De la mateixa manera, la criminalització dels joves, tot i que en termes generals s'estén a tot el col·lectiu, es dóna en major intensitat en joves procedents de barris i comunitats de classe

¹⁰ El concepte "Ni-Ni" és l'expressió catalana i espanyola derivada de l'expressió anglosaxona NEET (Not in Education, Employment or Training". Inicialment sorgeix com un indicador d'anàlisi sociològica per referir-se als joves que ni estudien, ni treballen però en ple context de crisi econòmica, el concepte es va popularitzar, parlant de "generació ni-ni".

treballadora, amb majors dificultats socioeconòmiques i amb una projecció professional menys clara.

La presència dels joves, sobretot d'aquests joves, és vista com ociosa, no productiva. Se'ls fa culpables de la seva situació. Si a aquest discurs envers els joves, li afegim el prejudici envers els estrangers, sovint reforçat pels mitjans de comunicació, ens trobem a més amb l'associació d'aquests joves amb la delinqüència i la criminalitat.

L'allargament de l'edat de transició a la vida adulta ha empès als joves a una situació subalterna i de dependència respecte als adults (Feixa i Pallarès, 2000)¹¹. Segons (Casal, 2007), en el retard a l'emancipació hi ha qüestions socials de primer ordre que afecten en la tensió generacional entre pares i adults i fills i joves. En aquest sentit, Feixa (1993) exposa que els joves són atrets per un doble camp de forces: per la reproducció de les estructures de dependència i per la generació d'espais d'autonomia i emancipació. Aquesta tensió entre dependència i autonomia, entre integració i transformació és un dels trets essencials de les cultures juvenils, que defineix les seves relacions inestables tant amb la cultura dominant com amb les cultures parentals (Feixa, 1993). És per aquest fet que els joves tendeixen a buscar refugi en la nit, i lluiten per apropiar-se de la nit, ja que representa un espai en el que desenvolupar la seva autonomia i la seva identitat personal.

En aquest sentit, podem dir que el pes social dels joves es desplaça cap a la nit. L'espai d'oci nocturn comporta la reproducció de relacions personals i l'ocupació d'un temps i un espai que els és propi i que els diferencia dels adults i dels infants. La nit es converteix pels joves en un espai de socialització i aprenentatge amb els iguals. La nit ocupa un espai de centralitat (Pallarés i Feixa, 2000), de la mateixa manera que ho fa el grup, la centralitat del grup en l'espai de sociabilitat de la nit. Destaca una empremta gregària en la relació dels joves amb la vivència de l'oci nocturn (Pallarés i Feixa, 2000). Segons aquests autors, aquesta situació i l'apropiació de la nit per part dels joves ha anat prenent importància alhora que s'ha produït una transició del model d'oci nocturn central cap a espais juvenils específics i els joves s'han allunyat de la vivència de l'oci en l'àmbit familiar, així com els adults s'han allunyat dels espais d'oci nocturn dels joves.

3.3. Oci juvenil. Pràctiques d'oci juvenil

L'Enquesta de la Joventut del 2012 ens ofereix una perspectiva sobre els hàbits d'oci més estesos entre les persones joves. En aquesta enquesta observem que les diferències d'oci entre els joves estan relacionades amb algunes característiques específiques d'aquests. En

¹¹ L'aportació d'aquests autors s'emmarca en un estudi sobre l'evolució de l'oci nocturn i el paper dels joves, des dels anys setanta fins a l'actualitat. Els autors destaquen els efectes del context socioeconòmic en el rol que desenvolupa l'oci nocturn en el desenvolupament de les identitats juvenils.

aquest sentit, observem que l'eix relacional/lúdic digital està negativament relacionat amb l'edat dels joves: com més joves, més activitat lúdica i relacional realitzen i aquesta minva en els grups de joves més adults. L'hàbit cultural relacional, en canvi, està més relacionat amb el sexe: les dones realitzen més activitats culturals relacionals que els joves. La posició social de la família també és un element que afecta a l'activitat d'oci que desenvolupen els joves. L'enquesta destaca que els joves procedents de famílies amb millor estatus social realitzen tipologies d'oci de més intensitat. En canvi, els joves procedents de famílies de classe treballadora duen a terme menys activitats d'oci i en conjunt és un oci de menor intensitat. En conjunt, s'observa que la crisi econòmica ha tingut efectes en la qualitat de l'oci que realitzen els joves. L'enquesta apunta que es dona una reducció en les activitats d'oci en general, entre l'any 2007 i el 2012, especialment aquelles que impliquen incórrer en un cost addicional per realitzar-les.

Pel que fa a l'oci nocturn -l'enquesta especifica sortir de nit, anar a la discoteca i anar a concerts-, els joves de 20 a 24 anys són els que duen a terme aquest tipus d'oci amb major intensitat. Segons l'enquesta, aquestes són activitats que requereixen un cert grau d'autonomia i aquest joves són els que acostumen a tenir una major autonomia econòmica i alhora, majoritàriament encara no tenen responsabilitats familiars, fet pel qual s'explica la intensitat en el desenvolupament d'aquest tipus d'oci en especial en aquest grup d'edat.

3.4. Discriminació en els espais d'oci nocturn

En aquest apartat volem aproximar-nos a la realitat de la discriminació que pateixen els joves d'origen immigrant en els espais d'oci nocturn. Per fer-ho ens trobem que hi ha una manca de dades que ofereixin una perspectiva acurada de l'objecte i l'àmbit que volem analitzar. Per aquest motiu, descriurem una realitat més transversal de la discriminació, a partir de diferents estudis.

Així doncs, veiem que la discriminació que més preocupa als joves d'origen immigrant és la que es produeix no tant a les institucions sinó al carrer (Alarcon (coord.), 2010). Els autors entenen per discriminació al carrer, situacions com discussions amb la policia local, el refús a les entrades dels locals d'oci nocturn com ara pubs i discoteques. En aquest mateix estudi, els autors destaquen una preocupació dels joves d'origen immigrant per les dificultats de relació amb les persones autòctones i per ser acceptats en les seves xarxes relacionals. Mentre que en el primer aspecte hi ha una opinió uniforme independentment de l'origen dels joves, en aquest darrer, l'estudi destaca que les dificultats de relació social és un tema que expressen especialment els joves procedents del Marroc i el Pakistan.

Segons la sectorial catalana de l'organització SOS Racisme (2015), la negació a l'accés a locals d'oci i restaurants representa un 50% dels casos de denúncies¹² per negació en l'accés a prestacions i serveis privats que es van rebre durant el 2015. Aquesta organització, durant el 2014, va dur a terme un estudi¹³ sobre la discriminació de la població immigrada en l'accés a locals d'oci nocturn. Les conclusions d'aquest estudi exposen que un 45% dels locals d'oci nocturn analitzats va negar l'entrada o van exigir requisits d'accés a les persones d'origen immigrant. Cap d'aquests locals va expressar l'origen nacional o cultural, com l'origen de la negació a l'accés, ara bé, a l'informe l'organització exposa que les "excuses" que van donar els responsables de l'accés al local van ser gairebé les mateixes - celebració d'una festa privada, pagament de l'entrada, no comptar amb una invitació o no constar en una llista prèvia-. En aquest estudi, l'organització va incloure la vivència de joves d'origen immigrant de diferents nacionalitats i la de joves autòctons. En tots els casos de discriminació que es detecten a l'estudi, els joves autòctons van poder accedir sense problema als locals que havien negat l'accés als joves d'origen immigrant. Si observem les diferències pel que fa a les nacionalitats, l'informe destaca que malgrat no s'observen diferències gaire destacables, els joves d'origen sud-africà i magrebí són els que van patir majors quotes de discriminació en comparació amb els joves de les altres nacionalitats.

El aquest mateix sentit, el juliol del 2014, la Candidatura d'Unitat Popular de Girona (CUP) va engegar la campanya "Tothom hi cap"¹⁴ per denunciar les pràctiques abusives i discriminatòries dels locals d'oci nocturn de la ciutat. L'organització va decidir tirar endavant la campanya després de rebre queixes de ciutadans als quals se'ls havia negat l'accés a determinats locals de la ciutat de forma repetida i discriminatòria. Segons l'organització, els establiments utilitzen arguments com l'aforament, el fet de no disposar d'invitació o no complir amb el reglament de vestir, per impedir l'accés a persones immigrants, però també, per raó de la seva discapacitat, orientació sexual. Una de les accions de la campanya va ser l'elaboració d'adhesius pels establiments. Es van elaborar dos tipologies d'adhesius, uns de color verd i amb una cara somrient en els quals hi havia el missatge "en aquest local no es discrimina" i un altres, de color vermell i amb una cara trista amb el missatge "en aquest local es discrimina. L'organització va convocar una cercavila contra la discriminació per presentar la campanya i

¹² SOS Racisme té un Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) per a les víctimes de la discriminació a través del qual elabora un informe anual sobre l'Estat del Racisme a Catalunya.

¹³ La Federació Estatal de SOS Racisme va dur a terme un estudi, que anomenen testing night, a sis ciutats de l'Estat Espanyol (A Coruña, Barcelona, Bilbao, Donostia-San Sebastián, Oviedo i Zaragoza). L'estudi constava en dur a terme una prova vivencial de la discriminació en els locals d'oci nocturn, a través de l'anàlisi de diferents locals de les ciutats. Durant la mateixa nit, parelles de diferents nacionalitats van provar d'accés als locals escollits. Les conclusions de l'estudi a la ciutat de Barcelona es poden trobar en aquest enllaç: <http://www.sosracisme.org/actualitat/noticia-racisme-en-les-discoteques-a-barcelona-nomes-podeu-entrar-si-esteu-en-la-llista>

¹⁴ <http://www.elpuntavui.cat/article/7-vista/8-articles/666141-oci-i-discriminacions.html>

repartir els adhesius als establiments adherits a la iniciativa i també, per senyalar a aquells establiments que havien estat denunciats per dur a terme pràctiques discriminatòries. La reacció dels empresaris de l'oci nocturn de Girona davant aquesta campanya va ser clarament confrontativa i de rebuig. La federació de bars i restaurants de Girona, la Fecasarm, va manifestar el seu rebuig a la campanya mitjançant la publicació d'un manifest¹⁵ en el qual negaven l'existència de pràctiques discriminatòries en els locals de la ciutat. La Fecasarm va culpar a la CUP de "generar una alarma social innecessària i una presumpció de culpabilitat dels locals que realment no existeix". Malgrat aquesta negació rotunda, la federació, en aquest mateix manifest, va explicar que l'any 2008 va engagar una campanya amb el lema "practica el dret d'admissió: la nit en blanc, groc, negre o vermell... és nit igual" que tenia com a objectiu promoure el bon ús de la normativa del dret d'admissió.

SOS Racisme (2015),¹⁶ afirma que durant el 2015 a Catalunya, 4 de cada 10 (42%) persones que van patir discriminació racista no van tirar endavant la denúncia dels fets. Aquesta situació es més accentuada en tipologies concretes, com les situacions de discriminació a serveis privats - on hi podem incloure la discriminació en l'accés a locals d'oci- on no es van denunciar el 82% dels casos. Entre els casos que no es van denunciar, l'organització afirma que més de la meitat (53%) va ser per decisió de la víctima. I aquesta decisió va ser motivada per por, per desconfiança en el sistema jurídic o en les institucions, per normalització de la situació discriminatòria i, en molts casos, perquè les víctimes pensaven que la denúncia "no serviria de res". Segons l'Agència de Drets Fonamentals (FRA, 2009) de la Unió Europea, a l'Estat Espanyol un 20% de la població d'origen immigrant no sap que existeixen lleis per combatre la discriminació en l'àmbit laboral, un 17% desconeixen l'existència de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea i un 77% no reconeix el nom de les organitzacions que ofereixen serveis i suport a les persones que pateixen discriminació de qualsevol tipus.

L'organització SOS Racisme (2015), afirma que el racisme es cronifica i manté un creixement constant en àmbits concrets: cossos de seguretat i entre particulars. D'aquests, la tipologia més nombrosa és l'exercida per agents de seguretat pública (35%), mentre que durant el 2015, s'observa un augment de denúncies de discriminació entre particulars, 14% el 2013 al 30% el 2015. Una altre conclusió a la que arriba l'informe, tal com hem vist amb la manca de denúncies, és que el racisme està invisibilitzat i que hi ha normalització de les actituds discriminatòries per part de les víctimes. Segons l'organització (2015), les administracions juguen un paper important, tenen la responsabilitat i el deure de desenvolupar les eines necessàries per atendre i restituir els drets de les víctimes. Ara bé, la reclamació que fa l'organització contrasta amb la denúncia que fa en aquest mateix informe, a partir de la qual

¹⁵ <http://www.fecasarm.com/cat/noticies/els-locales-doci-nocturn-de-girona-no-discriminen.html>

¹⁶ A través del SAiD va atendre a 442 persones durant l'any 2015, que havien estat víctimes de discriminació racista. A través del SAiD l'organització elabora un informe anual sobre l'Estat del Racisme a Catalunya.

afirma que les administracions són també un agent discriminador actiu. SOS Racisme descriu dos tipus de racisme exercit per les institucions, el racisme per inacció - del qual observa una manca de voluntat política perquè no s'està duent a terme una tasca de recollida de casos, ni de visibilització de la situació- i el racisme per acció - per l'incompliment de normatives internacionals, estats o autonòmiques contra la discriminació i per l'exercici d'accions discriminatòries com les identificacions de perfil ètnic, les dificultats en l'accés al padró, la normativa per accedir a la nacionalitat o les anomenades expulsions exprés-.

3.5. Respostes a la discriminació

L'estigma (Goffman, 1963) té diverses dimensions, entre elles el control excessiu, la falta de respecte, la manca de comprensió per voluntat o per ignorància. Segons Goffman (1963), l'estigmatització pot esdevenir una rutina traumàtica per les persones que la pateixen. Ara bé, segons l'autor, podem observar que els individus amb identitats desacreditades o en mal estat assumeixen la responsabilitat de la gestió de la interacció amb la discriminació, entre altres coses, perquè assumeixen la necessitat de preservar el sentiment d'autoestima. En aquest apartat ens centrarem en l'anàlisi que fa l'autora canadenca, Michelle Lamont, de les respostes que els grups marginats elaboren per fer front a les diferents formes d'exclusió i marginació.

Segons Lamont i Mizrahi (2012) les respostes quotidianes que els grups discriminats donen a les actituds discriminatòries contribueixen a la transformació de les limitacions grupals a les quals es veuen exposats aquests col·lectius. Segons les autores, el sentiment grupal és un procés social fonamental per entendre la resposta a la discriminació. En aquest sentit, la creació del sentiment d'identitat grupal esdevé un reforç per respondre a les actituds discriminatòries tant en privat - a través de la reflexió de les experiències i la construcció d'un sentit global a aquestes experiències - com també en públic - amb la interacció amb altres davant la reacció a esdeveniments o incidents específics-.

Lamont et al. (2012) afirmen que les respostes dels grups discriminats a l'estigmatització pot esdevenir un mecanisme que permeti afeblir les fronteres entre els grups racialitzats, i que aquesta experiència pot moderar l'impacte de la discriminació al grup afectat. Aquestes autores exposen que no hi ha una única reacció davant de la discriminació, sinó que s'observen diferents reaccions, determinades per aspectes característics de cada col·lectiu. En aquest sentit, destaquen dues actituds: la confrontació i una posició d'evitar el conflicte. En el seu estudi, les autores observen que un 47% de les persones enquestades prefereixen desafiar el racisme i la discriminació. Aquest grup considera que d'aquesta manera es visibilitza el problema i es pot fer conscients als agressors de les seves accions. D'altra banda, el 36% dels enquestats prefereixen evitar el conflicte. Aquest grup considera que és millor

ignorar el conflicte, acceptar i tolerar la discriminació, oblidar la situació, gestionar la ràbia o marxar de la situació de conflicte sense fer res.

Segons Lamont i Mizrahi (2012) ambdues estratègies inclouen la confrontació d'estereotips i prejudicis. A través d'evitar el conflicte, es duu a terme un exercici d'adequació i d'auto-presentació com a forma d'assimilació pragmàtica. En aquest sentit, Lamont posa l'exemple de les persones procedent de l'Orient Mitjà que migren a Suècia, que canvien els seus noms com a mecanisme per millorar la seva integració al país. D'altra banda, els grups que desenvolupen estratègies de confrontació, acostumen a desenvolupar una reafirmació identitària, a través de l'afirmació pública a unes preferències culturals, sentiments d'autoestima grupals i a vegades, fins i tot, de superioritat davant els grups dominants. En aquest cas, Lamont exposa l'exemple del col·lectiu Afrobrasiler, que utilitza la referència a la barreja racial per afirmar la seva pertinença nacional mitjançant la invocació de fronteres racials simbòliques.

En aquest sentit, segons Lamont et al. (2012) els grups discriminats desenvolupen estratègies per millorar el reconeixement, i en aquest sentit, trobem dos tipus d'eines: l'antiracista, com a eina per prevenir la discriminació i la protectora, a través d'acostumar-se a ella. L'autora utilitza el concepte *Teaching the ignorant* per descriure l'estratègia sota la qual s'estén que és necessari educar a les persones sobre la cultura i la història dels grups minoritaris, ja que s'entén que aquest mecanisme pot millorar el reconeixement d'aquests grups i desafiar els estereotips a través de la presentació d'una imatge dels grups més desenvolupada i clara. D'altra banda, es refereix mitjançant el concepte *Managing the self* a la necessitat de projectar la imatge d'un mateix per tal d'obtenir el reconeixement propi i l'autoprotecció.

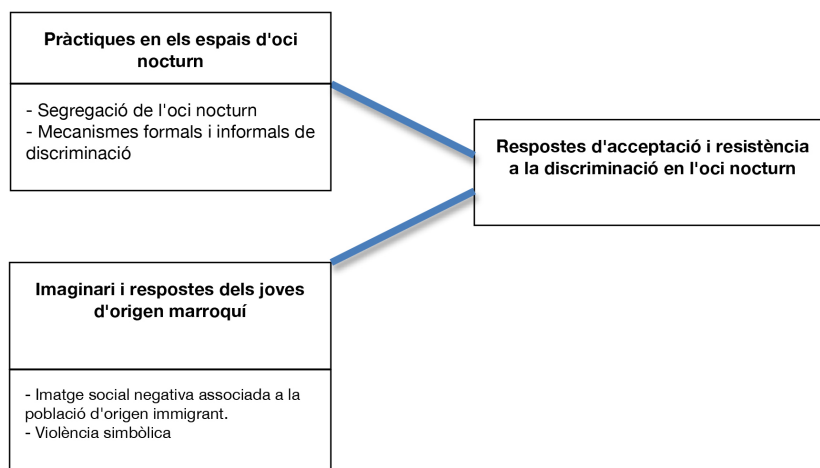
II. MODEL D'ANÀLISI

La legislació en forma de lleis i ordenances dels locals i les activitats d'oci nocturn, les estratègies de geomàrqueting dels empresaris de l'oci nocturn, els codis d'acceptació i l'aparença de l'estatus quo de la persona són mecanismes que regulen l'oci nocturn a les ciutats occidentals. Els mecanismes i les estratègies de regulació de l'oci nocturn privat i comercial determinen la seva distribució territorial i les oportunitats d'accés i vivència per part de la població.

Tal com hem vist, la distribució territorial de l'oci està determinada per una forta concentració de grups socials en el territori, que respon a estratègies d'homogeneïtzació dels espais d'oci. Aquests locals desenvolupen mecanismes de selecció que funcionen com a pràctiques discriminatòries que afavoreixen la segregació i l'exclusió de certs grups socials. La segregació de l'oci nocturn produeix profundes diferències d'accés en les quals estan en joc l'elecció de pràctiques culturals dels diferents grups socials i la imatge social associada a aquests grups.

La immigració - especialment la immigració extracomunitària i aquella migració comunitària pobra- compleix la funció de boc expiatori, a partir de la qual se la fa responsable de molts problemes socials i econòmics de les societats occidentals. La imatge social negativa associada a la immigració, juntament amb els processos d'hegemonia cultural i la reproducció social del racisme actuen com a mecanismes de violència simbòlica que determinen la imatge subjectiva que tenen els joves de la discriminació.

L'objectiu d'aquesta recerca és conèixer les visions i les pràctiques d'acceptació i resistència a la discriminació en l'oci nocturn dels joves d'origen immigrant. Partim de l'anàlisi que les pràctiques de discriminació i segregació que es donen en els espais d'oci nocturn, juntament amb l'imaginari dels joves entorn a aquestes pràctiques discriminatòries, determinen la construcció de mecanismes de resposta a la discriminació i a l'estigma per part d'aquests joves.

Hipòtesis de la recerca

Tal com hem observat, es relaciona la immigració amb una imatge associada al conflicte, a la delinqüència, a la criminalitat. Considerem que aquest relat es produeix també dins dels grups discriminats, fet que provoca que les mateixes persones d'origen immigrant assimilïn i donin per vàlida aquesta imatge. Tenint en compte aquest element, partim d'una primera hipòtesi per la qual suposem que els joves d'origen immigrant desenvolupen un procés de naturalització de la imatge social negativa associada a la immigració i aquest fet provoca que acceptin o justifiquin certes pràctiques de discriminació que es donen contra ells o contra alguns col·lectius. Partim del supòsit que aquest fet es dona per dos factors: que certes pràctiques de discriminació no es detecten com a tals i d'altra banda, que es veuen justificades certes pràctiques discriminatòries. Ambdós factors, segons el nostre punt de vista, són produïts per una acceptació i naturalització de la imatge social negativa associada a la immigració. D'aquesta manera, volem observar en quina mesura actua la violència simbòlica, que provoca una naturalització de la discriminació i una normalització de les actituds discriminatòries, i en quina mesura aquesta naturalització afecta al fet que no es reconeguin com a discriminatòries certes pràctiques que sí que ho són.

Per tant, distingim entre unes pràctiques discriminatòries no reconegudes i unes altres sobre les quals hi ha consciència de la discriminació. En relació a l'elaboració de respostes a la discriminació, entenem que els joves reconeixen els mecanismes de discriminació per raó d'origen que es donen -concretament pel que fa a la recerca- en els espais d'oci nocturn. En aquest sentit, prenem les aportacions de Lamont (2015) per a l'anàlisi. Lamont afirma que els grups discriminats elaboren respostes quotidianes a la discriminació i que aquestes contribueixen a la transformació de les limitacions grupals. Segons aquesta autora, no hi ha una única resposta davant la discriminació, és més, Lamont considera que cal entendre que cada col·lectiu elabora respostes pròpies que permeten suportar i/o confrontar la discriminació.

Així doncs, partim d'una segona hipòtesi, els grups discriminats elaboren respostes d'acceptació i resistència davant les pràctiques discriminatòries. En aquest aspecte, partim de dues subhipòtesis, que ens han de permetre aprofundir en l'anàlisi de les respostes a la discriminació en l'àmbit estudiat. Per un costat, partim del supòsit que els joves d'origen immigrant desenvolupen respostes pràctiques en relació a les pràctiques discriminatòries que es donen en els espais d'oci nocturn de l'àrea estudiada, a través de les quals no reconeixen l'oci del centre de la ciutat de Girona com a propi, i per contra, cerquen espais alternatius, espais en els quals es donen de manera menys intensa actituds i pràctiques discriminatòries. Partim del supòsit que aquesta és una primera resposta que elaboren els joves, i volem veure com es dona aquesta resposta. D'altra banda, partim d'una segona subhipòtesi segons la qual

considerem que aquests joves elaboren dos tipus de resposta de significació davant les pràctiques discriminatòries: ignorància del conflicte i confrontació. En aquest sentit, partim del supòsit que els joves desenvolupen les dues estratègies i volem observar com es desenvolupen aquestes respostes davant les actituds discriminatòries i quines característiques s'observem en la construcció de la pròpia identitat dels joves.

H1. Els i les joves d'origen immigrant desenvolupen un procés de naturalització de la imatge social negativa associada al col·lectiu i aquest fet prova que acceptin o justifiquin certes pràctiques de discriminació que es donen contra ells o contra el seu col·lectiu

H2. Els col·lectius discriminats elaboren respostes d'acceptació i resistència davant la discriminació

H2.1. Els i les joves d'origen immigrant desenvolupen respostes pràctiques en relació a la discriminació que es dona en els espais d'oci nocturn del centre de la ciutat de Girona

H2.2. Es donen dos tipus de resposta de significació davant les pràctiques discriminatòries: ignorància del conflicte i confrontació

III. METODOLOGIA DE L'ANÀLISI

Hem escollit realitzar un estudi sobre la població jove del municipi de Salt (Gironès). Concretament, hem escollit el col·lectiu de joves de 18 a 25 anys d'origen marroquí residents a Salt. Segons la Direcció General de Joventut, es reconeix dins la categoria de joves a aquelles persones entre els 16 i els 29 anys. Per aquest estudi hem escollit un perfil d'edat igual i superior als 18 anys, ja que la majoria de locals d'oci nocturn del territori estudiat estan dirigits a joves a partir d'aquesta edat. Alhora, hem acotat a l'edat de 25 anys per focalitzar l'estudi en un grup que pugui reproduir experiències amb certes similituds. Segons l'enquesta de la joventut, els joves de 20 a 24 anys són els que practiquen el tipus d'oci estudiat amb una major intensitat. Aquestes activitats requereixen un cert grau d'autonomia, i a aquesta edat els joves comencen a poder tenir una mínima autonomia econòmica i alhora, majoritàriament encara no tenen responsabilitats, per exemple, familiars per les quals puguin veure limitada aquesta autonomia.

El col·lectiu de persones d'origen marroquí és el més nombrós dins la població d'origen immigrant del municipi de Salt. Concretament, representen un 12% de la població del municipi. En un inici volíem aproximar-nos a la realitat dels joves marroquins i subsaharians, que també representen una part important dels joves d'origen immigrant de Salt. Ara bé, finalment hem hagut de centrar l'estudi exclusivament en el col·lectiu de persones d'origen marroquí, ja que no hem disposat d'un nombre de testimonis representatiu del col·lectiu subsaharià. De totes maneres, l'objectiu d'aquest treball no és elaborar conclusions de les dinàmiques i les pràctiques desenvolupades per un col·lectiu específic. Considerem que el fet de disposar d'un ventall de testimonis més ampli, amb una major diversitat interna, ens hagués permès evitar la tendència a identificar aquest treball com un estudi d'un col·lectiu específic, fet que volem evitar.

S'ha escollit centrar l'estudi en els joves residents a Salt. Aquest és un municipi amb unes característiques socials i econòmiques molt determinants, que alhora determinen la forma de vida de la població que hi resideix. A Salt, més del 50% dels joves són fills i filles de famílies d'origen immigrant, amb la qual cosa la condició d'"estrangeria" incideix en les seves oportunitats i en les seves experiències. D'altra banda, Salt és un municipi amb una forta estigmatització associada als alts índex d'immigració i a la imatge d'inseguretat que s'associa a aquesta realitat contextual. Aquest estigma genera efectes a nivell extern i també intern, per la població que hi viu. En aquest sentit, prenem l'interès d'estudiar els joves de la població de Salt per la seva singularitat, com a territori amb interès per a l'estudi.

La voluntat de l'estudi ha estat analitzar de manera anàloga experiències de nois i noies. Ara bé, per raons alienes a la nostra voluntat, ens hem aproximat de manera més intensa a les

experiències de nois. El perfil social són joves de classe treballadora amb situacions familiars similars. A l'hora de seleccionar els joves, hem inclòs una diversitat pel que fa al nivell d'estudi i a la seva situació laboral.

La mostra de la recerca són set persones, classificades en quatre perfils segons la seva edat i el seu nivell d'estudis. Hi ha dues noies i cinc noies, la majoria dels joves que han participat a l'estudi estan treballant, només dos d'ells estan a l'atur, ara bé, dels que estan treballant dos ho fan en contractes esporàdics. Tal com hem esmentat, la mostra representa un col·lectiu específic, joves marroquins. Seria interessant, en properes recerques, ampliar l'estudi amb la incorporació de les experiències d'altres col·lectius.

	Noi		Noia	
Estudis Superiors		2	1	1
Estudis Bàsics	1	2		
	Atur	Treballa	Atur	Treballa

La metodologia utilitzada per abordar el desenvolupament de la recerca ha estat qualitativa, basada en la realització d'entrevistes semi dirigides als joves, que ens han permès conèixer el seu testimoni i quin és el relat que ells desenvolupen entorn a la discriminació i a les pràctiques discriminatòries en aquests espais d'oci nocturn. Hem escollit realitzar entrevistes perquè era la tècnica que ens permetia realitzar aquesta aproximació de manera més intensa i de profunditat. Les entrevistes s'han realitzat de manera presencial, majoritàriament en espais públics (biblioteca, espai jove), han tingut una durada aproximada de quaranta cinc minuts de conversa. El contacte amb els joves s'ha fet a través de professionals que treballen o han treballat en espais socials, culturals del municipi de Salt. Concretament, s'ha contactat amb l'espai jove de Salt, amb la dinamitzadora juvenil que porta més de deu anys treballant al municipi; amb la fàbrica jove, un espai de lleure, i amb una professional que va treballar durant molts anys al municipi, a diferents projectes, i que també resideix a Salt. Cada un dels referents ens ha permès aproximar-nos a un perfil diferent de joves.

Tal com hem comentat, en total s'han dut a terme set entrevistes. S'ha fet una transcripció temàtica de les entrevistes, buscant recollir la informació rellevant per a l'estudi. A partir d'aquest recull, s'ha fet un anàlisi temàtic de les entrevistes per tal d'analitzar diferents assumptes rellevats. L'objectiu d'aquest anàlisi ha estat revelar aquells aspectes destacables i que ofereixen informació rellevant per a l'interès de la recerca.

IV. EL CAS DE L'OCI NOCTURN A SALT. CONTEXTUALITZACIÓ

Breu aproximació al context del municipi de Salt

Salt és un dels termes municipals més petits de les comarques gironines, té una població de 29.342 habitants¹⁷ i una extensió de 6,4 km², fet que produeix que tingui una densitat de població elevada 4.584,6 habitants/km², el doble que la ciutat de Girona. La concentració més elevada de població es troba a Sector Centre.

Durant els anys seixanta i setanta, el municipi va rebre una onada migratòria de població procedent principalment d'Andalusia i Extremadura, gràcies a la industrialització del municipi i a la seva proximitat amb la ciutat de Girona. Arran d'aquet fet, el municipi va tenir un creixement demogràfic molt important, va passar de tenir 7.000 habitats l'any 1960 a tenir-ne 19.893, l'any 1980. A la segona meitat dels anys noranta, el municipi va rebre una nova onada migratòria, aquesta vegada procedent de països extracomunitaris, majoritàriament subsaharians i magrebins. La majoria d'aquesta població es va instal·lar al Sector Centre.

El Barri del Sector Centre està situat entre el Barri Vell i el Veïnats, en la seva major part està format per blocs de pisos que es van construir entre els anys seixanta i setanta per acollir el creixement poblacional que va provocar l'onada migratòria de població procedent del sud de l'Estat Espanyol. Aquesta població originària del barri ha anat marxant a altres barris, a mesura que ha millorat la seva situació socioeconòmica, i el barri ha acollit a la població que va arribar a Salt amb la darrera onada migratòria. Actualment, el sector centre a més de ser el barri amb una major concentració de població, també és el barri on es concentra aquella població amb un major índex de pobresa, risc social, atur. En el barri es dona una situació d'enclavament d'aquelles persones que resten en situació de precarietat, fet que genera un estigma social entorn el barri i també a la població que hi resideix.

Al municipi de Salt podem observar l'existència de fronteres simbòliques, pel que fa als usos i apropiacions de l'espai. Podem dir que el barri vell es constitueix com aquell que agrupa a la població de Salt "de tota la vida", constitució social i de classe homogènia, majoritàriament d'origen català i classe mitjana. El carrer major és una important frontera física i simbòlica, ja que situa a un extrem el Barri Vell i a l'altre, el Barri del Sector del Centre, que tal com hem esmentat, representa el barri amb una proporció elevada de població d'origen immigrant i una important concentració de població en situació de pobresa i precarietat.

¹⁷ Les dades recollides en aquest apartat han estat extretes en la seva major part de l'Idescat i també de XIFRA, el Sistema d'Informació Socioeconòmica Local de la Diputació de Girona.

Si ens fixem en l'estructura de la població, Salt mostra una gran proporció de població infantil (grups d'edat entre els 0 i 10 anys). És un municipi amb una alta taxa de natalitat, un patró que no correspon amb la tendència dels altres municipis de la zona i tampoc de la mitjana catalana.

Pel que fa a la composició de la població, com hem avançat el municipi de Salt destaca per una elevada proporció de població d'origen immigrant. A l'any 2015, al municipi hi havia 11.202 habitants amb nacionalitat estrangera. Mentre que l'any 2000 la població d'origen immigrant representava el 6% de la població total, l'any 2015 representa el 38,17%. Aquest percentatge, a la comarca del Gironès l'any 2014 era del 20,6% i a Catalunya el 17,04%. Pel que fa a l'origen, la població prové de 84 nacionalitats diferents. El 2015, la comunitat marroquina era la més nombrosa amb 3.637 persones (12% respecte el total de la població). El segueixen el col·lectiu de persones procedents de Gambia amb 1.260 persones (4,2%).

Salt pateix amb especial incidència el fenomen de l'abandonament escolar. Si ens fixem amb la distribució de la població segons el nivell d'instrucció, podem observar que la població sense estudis al municipi representa més del 40% (cal tenir en compte que aquestes dades inclouen a tota la població major de deu anys). Ara bé, si ens fixem en la proporció de població que té estudis de batxillerat i cicles formatius de grau mitjà, observem que aquesta representa només el 18,2%, més de deu punts per sota de Girona (30,9%). El mateix observem amb la proporció de població que té estudis superiors, tant sols el 5,6%.

El municipi de Salt resulta significatiu en relació als alts índex de segregació escolar i la manca de polítiques públiques al respecte. Salt es troba entre els municipis catalans amb un nivell de segregació i concentració espacial i escolar més elevat. La segregació escolar al municipi s'explica fonamentalment per les diferències existents entre sectors de titularitat pública i concertada, en un 80% segons el Síndic de Greuges (2008)¹⁸. La manca d'intervenció de la política a escala local és un dels factors que determina els efectes de la segregació escolar. Aquest aspecte el veiem si analitzem els municipis de Vic i Olot, que com Salt es troben entre els vint municipis amb un impacte més elevat del fet immigratori però en canvi, no destaquen per la segregació dels centres escolars. Diferents estudis¹⁹ ens indiquen que els fenòmens de guetització o de segregació escolars es poden traduir en desigualtats en les oportunitats educatives dels infants, i en conseqüència en futures desigualtats socials.

¹⁸ Síndic de Greuges (2008) La segregació escolar a Catalunya. Informe Extraordinari.

¹⁹ La principal causa de desigualtat de resultats acadèmics entre els alumnes són les composicions socials desigualts dels centres educatius (Alegre, Rambla i Valiente, 2009). Segons Valiente (2007), la segregació ens remet a un problema d'equitat que no es limita a les dificultats dels centres per compensar les desigualtats prèvies, sinó a la desigual distribució d'oportunitats educatives dins el propi sistema.

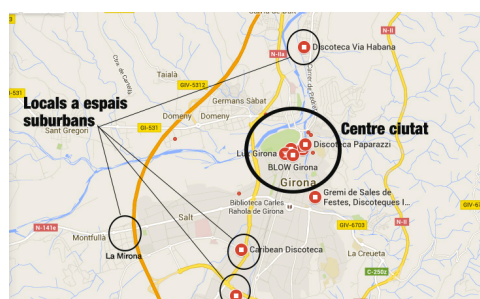
A nivell de política municipal, al consistori de l'Ajuntament de Salt hi té representació el partit xenòfob, Plataforma per Catalunya (PxC), des del 2011 quan va obtenir 3 regidors. A les darreres eleccions municipals del 2015, PxC va perdre la representació a la majoria de municipis de Catalunya. Ara bé, tot i que va passar de 3 a 2 regidors, Salt és un dels municipis on va obtenir comparativament uns millors resultats. Aquesta situació es dona en un període de govern de CiU al consistori de Salt, encapçalat per Jaume Torremadé, que va fer declaracions en les que afirmava que "a Salt hi ha massa immigrants", i que no va destacar per fer una política d'oposició a les pràctiques racistes i xenòfobes.

Un darrer element important a destacar del municipi de Salt és la inexistència d'un espai social, o centre cívic, en el qual s'hi desenvolupin activitats i dinàmiques de tipus comunitari. Recentment, s'ha construït una federació d'entitats socials i ciutadanes que han elaborat un projecte per a la posada en funcionament d'un espai social i cultural a l'antiga fàbrica tèxtil, Coma Cros. Amb el canvi de govern al consistori municipal s'ha començat a treballar per la seva aplicació, però a dia d'avui, no existeix al municipi un espai cívic i comunitari.

Breu aproximació als espais d'oci nocturn a la àrea urbana de Girona i Salt

En aquest apartat estudiarem l'oferta d'oci de la zona de Girona i Salt, estudiem la conurbació de les dues localitats contínues. L'Àrea urbana de Girona i Salt destaca per una presència moderada de locals d'oci nocturn, sobretot observem una presència limitada de discoteques i més concretament, de grans discoteques. El centre de la ciutat de Girona és l'espai on s'aglomeren la majoria de locals d'oci nocturn i aquí incloem, bars musicals, pubs i discoteques. A les zones suburbanas, trobem discoteques de format més gran, situades majoritàriament a polígons industrials.

S'identifiquen doncs dues zones d'oci nocturn: el centre ciutat i l'espai suburbà. El centre ciutat, situat a la zona del Barri Vell de la ciutat de Girona, destaca per una presència de locals diversos, majoritàriament pubs i discoteques petites. La tipologia de música que sona en aquests locals també és diversa. La majoria de locals són d'accés lliure, pel qual no cal pagar entrada per accedir-hi, a no ser que realitzin algun espectacle o esdeveniment específic. El centre ciutat esdevé una zona per sortir de nit, en la qual es desenvolupen unes dinàmiques pròpies d'ambient de nit, que s'identifiquen sobretot els dijous, que és el dia que surten principalment els joves universitaris, i els caps de setmana.

A l'espai suburbà, a diferència del centre ciutat, no hi ha una zona específica que concentri els locals d'oci. Trobem diferents locals, al mapa anterior hem senyalat quatre locals que es troben apartats de l'espai central de la ciutat. D'aquests quatre locals, dos són discoteques, un és un pub musical i l'altre és una sala de concerts amb espai de discoteca. Els locals Caribbean i Weekend, que es troben a la zona est de la ciutat, són les dues discoteques, el que podem entendre com a grans discoteques, de la ciutat de Girona. Aquests dos locals, que han anat canviant de nom en els darrers anys, tenen un estigma negatiu a la zona. Sobretot el Caribbean, té la imatge de ser una discoteca conflictiva, una imatge que es va agreujar després que es produís un accident que va produir la mort d'un noi el mes de gener del 2016²⁰.

Després hi ha la Mirona que és una sala de concerts que alhora obre com a discoteca els caps de setmana. Tant l'oferta musicals, com el perfil de local, més enfocat a la música en directe, fa que el perfil de públic usuari de la Mirona sigui molt diferent al que podem trobar a aquests dos altres locals que hem descrit. La Casa de la Música, el projecte social de la Mirona, juntament amb l'Àrea de Joventut de l'Ajuntament de Salt desenvolupen el projecte Limbo. El Limbo és un projecte dirigit a joves de 16 a 18 anys principalment, que té com a objectiu oferir un espai d'oci de tarda-vespre als joves. En el marc d'aquest projecte, un cop al mes, s'obre el local de la Mirona i els joves organitzen festes, activitats que han treballat prèviament a través de grups dinamitzats per l'àrea de joventut.

Un altre model d'oci, que ofereix espais i una oferta d'activitat nocturna, són els festivals que s'organitzen a la ciutat. Recentment, l'Ajuntament de Girona ha creat el portal "Girona, ciutat de festivals" per anunciar la gran quantitat de festivals musicals i artístics que s'organitzen a la ciutat. La majoria de les activitats organitzades en el marc dels festivals de Girona, s'organitzen a la zona del centre de la ciutat, amb una programació que inclou una oferta d'activitats gratuïtes i de carrer, que ocupen des de la primavera fins la tardor. El perfil d'usuaris als quals estan dirigits aquests festivals, exclou a aquella població jove de classe treballadora. La programació d'aquests festivals destaca per una homogeneïtat estètica, a nivell musical i cultural, i en cap cas, s'ha fet l'esforç per part de l'Ajuntament de Girona per incloure en aquesta programació, una diversificació de l'oferta, que acostés a aquests grups socials.

²⁰ <http://www.lavanguardia.com/vida/20160302/40153955484/detenido-tercer-joven-por-la-muerte-de-un-hombre-ante-una-discoteca-de-girona.html>

V. RESULTATS DE LA RECERCA

Els resultats d'aquesta recerca són fruit de l'anàlisi de les respostes que ens han donat els joves, a partir de les entrevistes que els hem realitzat, i el marc teòric en el qual fonamentem el discurs que es genera en aquest treball. Hem estructurat aquests resultats en base a tres blocs, basats en els supòsits que hem exposat en les hipòtesis del treball. Primerament, parlarem de la identificació dels mecanismes de discriminació en els espais d'oci nocturn per part dels joves, per tal de veure quines són les pràctiques de discriminació que els joves detecten i com les perceben. Seguidament, en base al supòsit que hem exposat anteriorment, que els joves estan naturalitzant la imatge social negativa associada a la immigració, veurem com certes percepcions de la discriminació per part dels joves recolzen aquesta idea i analitzarem fins a quin punt aquesta naturalització afecta en la normalització i la justificació de certes pràctiques discriminatòries. I finalment, analitzarem els diferents mecanismes que els joves elaboren per donar resposta a la discriminació.

5.1. Identificació de la discriminació. Reconeixement dels mecanismes de discriminació en els espais d'oci nocturn

Les pràctiques associades a l'oci nocturn de la zona urbana de Girona i Salt ens mostren una fragmentació social diferenciada de la que podem observar en altres territoris.

En aquesta zona, el centre de la ciutat de Girona esdevé l'espai on es localitza la major part de l'oferta d'oci nocturn comercial de tipus privat. El centre de la ciutat esdevé l'aparador d'un model d'oci centrat en els pubs musicals, les discoteques petites, amb unes tipologies de música independent i/o alternativa, pop comercial, concerts en directe de petit format i festivals musicals. En general, esdevé un model d'oci del qual en participen principalment joves, estudiants universitaris i adults de classe mitjana catalana.

A la conurbació de Girona-Salt no trobem un espai alternatiu, de confrontació, tan característic i específic com ho és el centre de la ciutat. En aquesta zona no hi ha presència de macro discoteques o complexos festius. Aquest tipus de locals, que en altres territoris es situen principalment a les zones suburbanes, té una presència residual, amb algunes discoteques aïllades situades al polígon industrial de la ciutat. Per tant, no hi ha una segmentació de l'oci nocturn clarament observable per la seva distribució territorial, com sí que passa en altres territoris. El que representaria la zona alternativa, la perifèria de Girona, es troba situada a la Selva Marítima (Platja d'Aro, Lloret de Mar) i al Maresme, les zones més properes on hi ha una oferta d'oci nocturn comercial, amb presència de macro discoteques i complexos festius.

En aquest sentit, observem que l'oci nocturn comercial a la zona de Girona i Salt està caracteritzat per una homogeneïtat pel que fa a la tipologia d'oci, però sobretot, pel grup social al qual està dirigit. Segons Nofre (2009), l'oci nocturn a les ciutats occidentals i el seu consum constitueixen un dels principals mecanismes d'homogeneïtzació de les ciutats. En el cas de Girona, es situa en l'espai central i exclou l'oci nocturn destinat especialment a grups socials de classe mitjana mentre que s'invisibilitza, per absència, un model d'oci del qual en participen principalment els joves de classe treballadora. Un dels joves que ha participat a l'estudi es refereix així a la fragmentació entre grups socials que participen de l'oci del centre de la ciutat i els que busquen l'oci fora de la ciutat de Girona:

"Els pijillos, bueno sí, diem pijillos, normalment van per Platja d'Aro i Girona. Després hi ha els que són així, més com jo, normalets, així entre cometes, diem, de barri o d'aquí, solen freqüentar Lloret i aquesta zona de Calella, Malgrat, aquesta zona."

Ahmed (20)

En aquest sentit, observem que els mecanismes i les estratègies de regulació de l'oci nocturn orbiten entre altres per uns codis d'acceptació implícits, que actuen com a mecanismes d'exclusió de certs grups socials. La configuració de l'oci nocturn a Girona genera una situació d'exclusió dels col·lectius de classe treballadora i rentes més baixes, que són apartats de la vivència de l'oci nocturn en aquesta zona de la ciutat. El que porta a empènyer a aquests col·lectius és la seva identificació amb conductes de risc derivades de consumicions escasses, conductes agressives i conflictes. Es dona un procés d'exclusió social, identificable en un espai territorial, que funciona com a mecanisme d'higienització social, basat en imaginaris de puresa social i ètnica. L'observació detallada d'aquestes pràctiques socials en els espais d'oci nocturn proporciona una visió de la construcció de la ciutat i en particular de la seva fragmentació, per raons de classe social i desigualtat material.

Pel que fa a les pràctiques de discriminació, Delgado i Carreras (2008) exposen que en els espais d'oci nocturn es donen mecanismes de discriminació formals i informals. Entenem per mecanismes formals, la normativa vigent que regula l'accés als establiments d'oci nocturn, i els mecanismes informals són aquells que caracteritzen la tipologia i l'ambient del local. Tal com hem vist, els mecanismes informals funcionen com a formes de marginació i exclusió. En aquest estudi hem observat les formes de reproducció dels mecanismes de discriminació i la percepció que en tenen els joves. En aquest sentit, la roba és un dels elements que els joves identifiquen com a barrera o símbol de distinció en els locals d'oci del centre de la ciutat. La roba funciona com un símbol de distinció, i alhora, és un dels arguments que utilitzen els locals per prohibir-los l'entrada, tal com identifiquen els joves.

Observem com la roba funciona com a mecanisme de discriminació a partir de les reflexions de dos joves. Per un costat, tenim la visió d'una noia que afirma que reconeix la roba com un element d'exclusió, en el aquest cas, cultural. Podem afirmar que certes expressions culturals

a través del vestit, com en el cas de les noies marroquines, el vel, són excloses de certs espais.

"Podria ser que no els deixin entrar per la vestimenta o pel teu aspecte, sí, per l'aspecte. Tipus de vestimenta, que vagin tots amb vestits curts i tu vagis amb un vestit bonic així llarg i que et diguin: no, no pots entrar perquè portes vel. Podria ser sobretot pel vel."

Aisha (21)

D'altra banda, observem com la vestimenta actua com a argument per impedir l'accés als joves en aquests locals. En aquest cas, no es tracta del vestir com a element de distinció, que permet l'accés o no. Sinó que s'utilitza la funció social que compleix el vestir, com a argument per impedir l'accés als locals. Ara bé, aquest fet no modifica el codi de vestimenta que s'estableix dins els locals, ja que es permet que convisquin diferents expressions però es pren l'argument del vestir per excloure a certs grups socials.

"Cada setmana em diuen una excusa diferent. N'hi va haver un que un dia em va dir una excusa super dolenta, em va dir que no podia entrar aquí perquè no era de la meva edat, que era massa gran jo per entrar allà. I li vaig dir que tenia 19 anys i la discoteca era de 18 i 19, que m'estàs dient. I em va dir, bueno doncs donam el carnet universitari i li vaig dir que no en tenia, que si s'esperava d'aquí dos anys, el tindria. Però res... Després em va dir que la teva vestimenta no concorda amb la gent que entra aquí i tot just havia sortit un que anava amb xandal. I li vaig dir: i aquest que va amb xandal?. Es va girar i es va riure i em va dir, a aquest jo no l'he deixat entrar."

Ahmed (20)

Altres elements que els joves destaquen per com actuen com a mecanismes de discriminació són: el pentinat, el fet de disposar d'invitació o no, el carnet universitari. Ara bé, la visió que tenen els joves d'aquests mecanismes de discriminació és que, els arguments exposats funcionen com a excuses que invisibilitzen els motius reals de l'exclusió. I és que molts joves afirmen que certs locals no permeten l'accés a certes persones pel fet de ser d'origen immigrant. Veiem com clarament identifiquen la discriminació a través de l'afirmació que fa un dels joves.

"Hi ha discoteques que no deixen entrar als marroquins i als morenos.

Saps quins arguments donen per no deixar entrar?

Perquè ets marroquí o moro. A lo millor han tingut problemes amb els marroquins després directament diuen que no pots entrar perquè ets marroquí."

Rachid (25)

Si analitzem els mecanismes formals de discriminació, que tal com hem dit, es refereix a la normativa legal que regula els espais d'oci nocturn, observem que es donen pràctiques de discriminació emparades en la regulació legal. La normativa exigeix als locals tenir exposats de manera visible els requisits que s'exigeixen per poder accedir al local. A través de l'aproximació a la vivència dels joves, hem comprovat que hi ha locals que disposen d'indicacions a la porta amb requisits com: el preu d'entrada, el tipus de vestir. Aquestes obligacions d'accés són utilitzades pels locals com a mecanisme de discriminació, ja que

només s'utilitzen per prohibir l'accés a certes persones i col·lectius. En aquest sentit, en contra del que diu la normativa, veiem com s'aplica el dret d'admissió de manera arbitrària a partir de criteris discriminatoris. En alguns casos, a través de la discriminació directa, especificant que es prohibeix l'accés a persones pel fet del seu origen cultural. Si ens fixem amb la resposta que donen els joves a aquestes formes de regulació de la discriminació, veiem que alguns joves reconeixen una llibertat per part dels locals per escollir el tipus de clientela dels seus locals. És a dir, s'interpreta el dret d'admissió, com la llibertat que té l'empresari per escollir la clientela del local, independentment del criteri que utilitzi per fer aquesta selecció. Observem la reflexió que en fa un dels joves:

"I creus que això és habitual, que no deixin entrar perquè ets marroquí?"
Sí, cada local té les seves lleis.

Creus que és legal que no deixin entrar a algú pel fet de ser marroquí?
Bueno, en teoria és un local públic i qualsevol pot entrar però si el jefe diu que no, què li vols dir? Que no, que tinc que entrar per força? Cada empresa té les seves lleis i si no es pot entrar no es pot."

Hassan (25)

D'altres joves, en canvi, reconeixen que es tracta d'una il·legalitat, el fet d'utilitzar criteris racistes per impedir l'accés a una persona a un local. En aquest cas, es coneixen alguns dels mecanismes de denúncia, com el full de reclamacions, dels qual disposen les persones discriminades, per poder denunciar les actituds d'aquests locals.

Finalment, en relació a les vivències que tenen els joves de l'oci nocturn hem observat que majoritàriament, els joves que han participat de l'estudi tendeixen a expressar poc interès per participar d'aquest model d'oci nocturn que pretenem estudiar. Hem observat que els joves expressen interès per noves formes d'oci nocturn, com anar a sopar a casa d'algun amic, fer festa a la casa d'algú. En aquest sentit, veiem que es donen diferents qüestions. Per un costat, hi ha un creixement de noves formes d'oci, que tendeixen a desenvolupar-se en espais més privats, íntims, com en cases particulars. D'altra banda, observem una voluntat per allunyar-se de la seva identificació amb pràctiques ocioses i en canvi, expressen interès per la realització d'altres activitats del tipus lúdic, que els impliqui estar actius, "fer coses". Veiem com ho expressa un dels joves:

"No m'agrada sortir de nit. Prefereixo fer coses durant el dia, estar amb la família, quedar amb els amics. Si surto a les nits l'endemà estic reventat i no serveixo per a res. Treballo moltes hores durant la setmana prefereixo tenir el cap de setmana per mi i aprofitar-lo fent coses."

Rachid (25)

Certes línies discursives que desenvolupen afirmacions acusatòries, que reforcen una imatge d'enclavament dels joves en situacions de consum i gresca, tenen efectes en les vivències de l'oci per part dels joves. En aquest sentit, observem una voluntat d'allunyar-se de pràctiques d'oci, per l'impacte negatiu que té aquesta imatge en ells. En el cas de l'oci nocturn, i en el

model d'oci de sortir de nit, de discoteques, està clarament criminalitzar i per tant, certs joves tendeixen allunyar-se de qualsevol element que els relacioni amb aquestes activitats.

5.2. Naturalització de la imatge social de la immigració. Normalització i justificació de certes pràctiques discriminatòries

Molt sovint, la visió negativa del col·lectiu de persones immigrades es basa en la seva identificació amb la il·legalitat, la marginalitat o la inferioritat cultural. Tal com apunta Stolcke (1993) des dels anys setanta hi ha hagut una tendència a culpar de tots els mals socioeconòmics -entre els quals hi ha l'augment de la delinqüència, la criminalitat, l'atur, la inestabilitat- a les persones d'origen immigrant, especialment a les persones immigrants extracomunitàries i aquelles migracions comunitàries pobres.

Monnet (2001) exposa que la construcció de l'alteritat no prové de la naturalesa diferent dels actors, sinó que prové de la transformació del context en el que s'estableix aquesta interacció entre els "altres" i els autòctons. En aquest sentit, podem observar diferents maneres amb les que s'ha concebut a les persones d'origen immigrant en el temps. Segons l'autora, la immigració ha passat de ser socialment construïda com un subjecte genèric a ser de mica en mica fragmentada en categories nacionals amb diferents atributs sociomoral. A partir de les apreciacions dels seus informants, en un estudi sobre el Casc Antic de Barcelona, Monnet apunta que els àrabs, en concret, són vistos com a flemàtics, incapaços de trobar una feina, en estimar-se més robar que treballar. Malgrat això, alguns dels que tenen aquesta opinió coincideixen que no tots els "moros" són iguals. D'aquesta manera, Monnet identifica que es fa una distinció entre els "moros bons" i els "moros dolents".

A partir de l'aproximació a les experiències de discriminació dels joves en els espais d'oci nocturn, hem observat que hi ha una identificació de les pràctiques de discriminació racial que es donen en els espais d'oci nocturn. Si ens fixem en l'explicació que els joves donen d'aquesta discriminació patida, observem com es reproduïxen els estigmes de la imatge social associada a la immigració i concretament a la població marroquina, que exposa Monnet (2002), a partir de les aportacions de dos dels joves. L'aproximació al relat dels joves ens ha permès identificar que els joves reproduïxen la imatge negativa que relaciona la població marroquina amb conductes problemàtiques, en l'àmbit dels espais d'oci nocturn, amb pràctiques conflictives i violentes. I a partir d'aquesta imatge, donen una explicació a la discriminació patida.

"Hi havia discoteques que no deixaven entrar a moros perquè portaven problemes. Perquè els moros normalment la lien molt a les discoteques. Porten problemes, busquen baralles, s'emborratxen molt i la lien. És així, i ja està."

Zaka (18)

D'altra banda, observem com també es dona una distinció entre aquells que tenen una mala conducta i els que no, els que són bons. Aquesta diferenciació funciona com a forma de distinció entre els joves, com element que els permet posar una barrera entre ells i aquella imatge negativa amb la que s'associa a les persones del seu col·lectiu. Un dels joves ho explica així:

"Per què creus que alguns locals decideixen no deixar entrar a marroquins?"

Jo crec que aquest empresari li va passar alguna cosa amb algun altre marroquí i per això diuen els marroquins, no. Però això passa amb poca gent. Per exemple, si a tu et roba un marroquí pots dir, els marroquins són uns lladres. M'entens no? Bueno ara és que últimament la gent ha viatjat molt, ha viatjat al marroc i sap aquesta diferència, que en qualsevol lloc hi ha gent bona i gent dolenta."

Hassan (25)

Tenint en compte aquesta idea, podríem afirmar que la imatge social associada a la població d'origen marroquí té un pes important en el tracte discriminatori que reben els joves quan intenten accedir als locals d'oci nocturn. Alhora, veiem com l'actitud que prenen els joves enfront aquestes pràctiques discriminatòries està estretament relacionada amb una naturalització d'aquesta imatge negativa atribuïda a la immigració i concretament al seu col·lectiu. En aquest sentit, en termes d'Stolcke (1993), la imatge que defineix a l'immigrant com a l'altre diferent culturalment, pot ser utilitzada amb l'objectiu de verificar discursos d'exclusió social. Segons Wierviorka (1994), el racisme cada vegada es desvia més per la cultural i ataca a grups humans que es defineixen per la seva religió, costums, pràctiques culturals, que són diferents a les pràctiques de la cultura occidental. Segons aquest autor, es dona una exclusió cultural que reforça la perspectiva diferencialista, que suposa una convivència hostil entre les diferents cultures, i aquest element funciona com a forma d'exclusió i marginació. A través de l'aproximació al relat dels joves, hem vist que hi ha una naturalització d'aquesta diferenciació i aquesta naturalització arriba a provocar una justificació de certes pràctiques discriminatòries.

"I què fa que la gent tingui aquesta imatge de les persones marroquines?"

Per la cultura i la religió sobretot. Per la religió sobretot. Perquè quan veuen un musulmà pensen en terroristes o algo així, quan en veritat són tan innocents o encara més que ells. Jo crec que per la religió però no és només culpa dels d'aquí perquè als musulmans els dius algo de la seva religió i s'enfaden, es posen a cridar-te i al final ells són els pitjors."

Soraya (23)

La violència simbòlica, segons Bourdieu (2000), és aquell mecanisme de dominació del que depèn que els dominats entenguin, acceptin i reproduïen els termes de la seva dominació. A partir d'aquesta aproximació, podríem afirmar que hi ha una naturalització de la imatge social negativa associada a la immigració i que aquest fet funciona com a forma de violència simbòlica a partir de la qual es normalitzen i justifiquen certes pràctiques discriminatòries. Segons Bourdieu (2000), perquè la dominació s'instauri cal que el dominat apliqui als actes de dominació -i a tot el seu ésser- unes estructures de percepció que siguin les mateixes que les

que aplica el dominant per reproduir la dominació, d'aquesta manera la persona subordinada esdevé consentidor i còmplice de la seva submissió.

"Quina imatge té la gent de la immigració?"

Depèn. Si sempre estàs al carrer sense fer res, la gent pensarà malament de tu però si ets espavilat, fas coses, et busques la vida, jo crec que mai pensaran malament de tu.

Jo crec que si tu estàs cada dia, de dilluns a diumenge, assegut a la plaça sense fer res, és normal que la gent pensi malament de tu. Que la gent pensi que vens drogues, que fas coses mal fetes. A mi no m'agraden aquests grups així. No sé, si vols estar al carrer, ves al bosc. Però sempre estàs en el mateix lloc o en un bar seient, no sé, a mi no m'agrada.

Per exemple, a mi Plaça Catalunya de Salt, com a marroquí, no m'agrada. Sempre està plena de gent immigrant, seient, sense fer res i no sé, a mi com a marroquí no m'agrada."

Rachid (25)

Si analitzem la reflexió que fa un dels joves que ha participat a l'estudi, observem com es pren la imatge que criminalitza els joves d'origen marroquí, i que els relaciona amb conductes ocioses, criminals i problemàtiques, per justificar les pràctiques de discriminació i exclusió que es donen a un espai social, com és la Plaça Catalunya de Salt. Aquesta plaça, que està situada al barri El Veïnat de Salt, està envoltada de blocs de pisos on hi resideixen principalment persones d'origen immigrant. A la zona hi ha una concentració molt elevada de població i aquesta situació es visualitza en part, en un ús intensiu de l'espai públic, concretament de la plaça que es troba situada ben bé al mig de l'illa de pisos.

Aramburu (2008) exposa que les agrupacions de persones d'origen immigrant a l'espai públic tenen un dèficit de legitimitat. Segons l'autor, en la mesura que la immigració representa una categoria social inquietant i estigmatitzada, la seva concentració a l'espai públic produeix inquietud i desconfiança. Aramburu afirma que hi ha unes implicacions de classe molt clares que condicionen les formes d'utilització de l'espai públic per part de la població. Les persones de classe treballadora utilitzen més l'espai públic que les classes benestants, com a forma de compensació de les restriccions en l'accés a altres tipus d'espais. En aquest sentit, podem afirmar que a la Plaça Catalunya de Salt es fa un ús intensiu de l'espai públic, principalment per part de persones d'origen immigrant, que és la població majoritària que hi viu. Ara bé, l'apropiació de l'espai públic que fan les persones d'origen immigrant no és provocada perquè aquests col·lectius tinguin una pulsó ètnica que els empenyi al carrer, sinó perquè tenen coses per compartir, com qualsevol altre grup. El conflicte que hem observat amb el jove esdevé per una naturalització del discurs que suposa que l'agrupació de persones marroquines a l'espai públic, en aquest cas a la plaça Catalunya, és sinònim de conductes de risc, de pràctiques problemàtiques. Aquesta imatge provoca una actitud de rebuig per part del jove, que necessita diferenciar-se d'aquests grups als que considera negatius.

Segons Espelt (2011), no podem limitar el racisme a les seves formes més extremes, ja que existeix un racisme quotidià, de baixa intensitat, que es basa en pràctiques recurrents,

habituals, que l'emascaren i el situen dins la normalitat. La discriminació té una presència quotidiana en la vida dels subjectes subordinats, que es manifesta de diferents maneres.

"Per tu què vol dir discriminació?"

Que et tractin diferent, com si no fossis una persona més, que tens els mateixos drets. Jo crec que això de ser estranger és un tema una mica delicat amb la gent.

En quin sentit?"

Jo penso que ens veuen com si fóssim animals. Ells són educats, refinats i els immigrants ens veuen com animals"

Soraya (23)

"Sí, se'ns marca a la cara que som marroquins i això ho portes sempre."

Rachid (25)

"La mirada, la gent com em mira. I dius, potser això és el meu remordiment i notes aquella sensació, tothom m'està mirant i potser ningú m'està mirant. Però notes el rebuig, però al cap dels anys passes, ja és igual."

Aisha (21)

Ser o sentir-se discriminat és una forma d'humiliació. Segons Delgado (1998), el subjecte humiliat experimenta d'una manera o una altra el malestar de la seva condició, es veu obligat a afrontar les emocions que suscita en ell aquesta desagregació forçosa. Aquesta nova forma de racisme quotidià, de baixa intensitat, que s'allunya de les pràctiques més violentes, constata una certa normalització del racisme que impregna les nostres relacions personals. Aquesta normalització té efectes en la vida dels subjectes subordinats i en la seva percepció de la discriminació, que provoca una tendència a la normalització del racisme, de l'exclusió i el mal tracte al que estan sotmesos. Aquesta tendència a la normalització del racisme pot provocar la justificació de certes pràctiques racistes i de discriminació, que són interpretades com a habituals i per tant, "normals".

A través de l'aproximació al relat d'aquests joves, no podem afirmar que hi hagi una normalització del racisme, perquè és cert que els joves identifiquen la discriminació i els efectes que en ells provoca en la seva desigualtat d'oportunitats, per exemple a l'hora d'accedir a una feina. Ara bé, l'organització SOS Racisme en l'estudi sobre l'Estat del Racisme a Catalunya del darrer anys 2015, afirma que el racisme es cronifica i manté un creixement constant. A partir de la nostra aproximació, hem observat una normalització de certes pràctiques racistes per part dels subjectes i especialment, una normalització de la imatge social negativa associada al seu col·lectiu, tal com expressa un dels nois quan li preguntem el motiu pel qual els locals no permeten l'accés a joves marroquins:

"No volen xusma i jo associo que xusma pues són la gent marroquina, de color, giranos. Jo crec el que diuen xusma per ells són aquest col·lectiu però no té perquè ser així, perquè hi ha de tot, saps? I dir que a part, una persona que vagi per aquí Girona, ja directament ja no va una persona entre cometes conflictiva o com diuen ells xusma perquè tampoc és el seu rotllo."

Ahmed (20)

Segons Ortiz (2004), en un món globalitzat, identificat cada cop més com un espai de fluxos, que com un de territoris, els espais recuperen valor, prenen més protagonisme i proporcionen més seguretat i estabilitat als individus. Segons aquesta autora, sentir-se identificat amb un espai vol dir tenir sentit de pertinença, tenir la capacitat de donar significats i identitats a l'espai social del que et sents part. A través de l'aproximació als efectes de la discriminació en els joves, hem vist que la discriminació provoca incògnites i conflictes en la seva construcció identitària i amb l'espai social en el que viuen.

"Molta gent va amb la ideologia aquesta de que primer els de casa i després els de fora. Jo dic, però jo en teoria també sóc d'aquí, he nascut aquí, l'únic que tinc els meus pares que són de fora. Clar i et trobes en un moment de... no sé, jo em trobo en el moment en què a casa em diuen que sóc d'un lloc i em transmeten una cultura però en veritat la meva cultura és una altra. La meva cultura és la d'aquí perquè jo m'he criat aquí. I arribes en un moment que no saps qui ets, a casa et diuen que ets una cosa i a fora no et reconeixen com una altra. I et quedes com aquí mig, i dius, avera què sóc d'aquí o d'allà?."

Ahmed (21)

Trobem diferents afectacions en els processos de construcció identitària. Per un costat, observem un conflicte en la identificació cultural, pel qual els joves detecten una esquerda entre els seus orígens culturals - que els són transmesos a casa- i la cultura de la societat en la que viuen. Es situen en un espai indefinit, influenciats per les dues identitats, del qual els costa sortir d'una manera que no els generi conflicte. D'altra banda, observem com per part d'alguns joves es dona un procés de renúncia cultural, que podem interpretar com un procés d'assimilació cultural provocat per una voluntat de ser acceptar i evitar així la discriminació o el rebuig.

"Jo abans anava amb marroquines però tampoc són tan bones, perquè se xiven a les seves mares o als nostres pares i al final dius, fora. És millor anar amb espanyoles que són més lliures i tenen la ment més oberta i al final és millor, se sent més a gust amb elles que amb les marroquines. Jo al final ninguna amiga marroquina tinc."

Soraya (23)

Tal com hem vist, la cultura s'ha utilitzat com a forma de justificació del racisme modern, una forma d'exclusió que es basa en suposades diferències culturals. El nou racisme, que es presenta d'una forma menys cridanera, afavoreix la normalització de certes pràctiques discriminatòries i provoca que aquestes pràctiques racistes penetrin en la societat. Segons Wierviorka (1994), el racisme constitueix una propietat estructural del sistema, es converteix en un fenomen localitzat en la dominació i la jerarquia social. En aquest sentit, el tractament discriminador al qual són sotmeses les persones d'origen immigrant opera mitjançant formes d'hegemonia ètnica. El control de l'hegemonia cultural i la imposició d'una estratificació social, reforçada per una arbitrarietat cultural, fa difícil i precària la resistència de les minories contra aquesta tipologia de racisme.

5.3. Mecanismes de resposta a la discriminació

La discriminació, que imposa un tractament diferenciat al grup racialitzat, provoca que un gruix de la societat sigui exclosa, marginada, maltractada. En la societat actual, observem el creixement d'una subclasse exclosa, a vegades per generacions, dels beneficis de la societat en la que viu. La discriminació es materialitza de diferents formes i té diferents magnituds. En l'àmbit estudiat, observem que es produeix un rebuig de certs col·lectius quan pretenen accedir a espais d'oci nocturn, bars de nit o discoteques, a partir de criteris de detecció de persones pertanyents a determinats grups socials que són considerats indesitjables, moralment diferents o perillosos. Aquest és el cas dels subjectes estudiats, les persones d'origen marroquí, als quals molt sovint se'ls exclou perquè se'ls relaciona amb la criminalitat, la delinqüència i se'ls considera una font permanent d'ansietat. Aquesta situació té efectes greus en la construcció de les identitats de les persones subordinades, es creen identitats desacreditades.

"Al principi m'ho prenia tot molt a ofensa però després, quan ja vas veien que és molta gent, vas coneixent gent al llarg de la teva vida que et tracta malament i les experiències que has viscut, ja veus que ho fan i dius, és igual."

Aisha (21)

"Ja depèn amb qui surti, ja dic, si em diuen, anem quí, dic no, passo perquè no em deixaran entrar per mi o per ell i passo d'arribar a casa fatal perquè m'he sentit discriminat."

Ahmed (20)

Jo em sento com decepcionat, com indignat, dic: per què són així? Per culpa d'un pensen que som tots. Dic per què són tancats?, per què si els passa qualsevol cosa diuen els marroquins són tots iguals?. Es tanquen ràpid, tenen por. Tenen por d'obrir-se davant d'una altra cultura nova que no sigui la seva. "

Mostafà (25)

Segons Goffman (1963), els individus amb identitats desacreditades assumeixen la responsabilitat de la gestió de la interacció amb la discriminació, entre altres coses, perquè assumeixen la necessitat de preservar el sentiment d'autoestima. A partir de l'aproximació a la vivència de la discriminació en els espais d'oci nocturn per part dels joves, hem identificat diferents respostes pràctiques davant l'exclusió. Per una banda, hi ha joves que no reconeixen la zona del centre de la ciutat de Girona com un espai propi i que identifiquen aquesta desvinculació amb la fragmentació social existent. Un dels joves ho exposa així:

"I pel centre de Girona, que surts a les nits?"

No, allà no hi vaig. Allà m'han dit que no et deixen entrar perquè has d'anar una mica ben acompanyat, ben vestit. Allà són una mica més estrictes. Bueno sempre he tingut aquesta idea, que són més estrictes.

Més estrictes amb la roba?"

Sí, amb la teva roba, amb la pinta, que has de ser gent de pasta. Que has d'aparentar, tenir bona imatge."

Hassan (25)

D'altra banda, hi ha els joves que reconeixen el centre de la ciutat com un espai en el qual viure part del seu oci nocturn. Aquests joves expliquen que es veuen obligats a desenvolupar

tot un seguit d'estratègies per superar o esquivar certes pràctiques discriminatòries. Un dels joves que ha participat a l'estudi exposa que depèn de les persones amb les que surt aquella nit, decideix els locals als que anirà.

"Quan surts per aquí Girona, on vas?"

Vaig... també es depèn amb qui vagi perquè a vegades depèn amb qui vagi no podem entrar a depèn a quin lloc però normalment vaig al Mondo, al One. Aquests bàsicament perquè com conec al jefe entro, abans no em deixaven entrar els porters perquè no els donava la gana però després vaig conèixer al jefe i ara sempre hi vaig. Algun cop no m'han deixat entrar però no és culpa dels jefes, és perquè els segurates fan el que els dóna la gana. Diuen, pues tu no entras!, sense cap motiu, ni per vestimenta, ni per pentinat. Et conviden a marxar. Diuen, tens invitació?, jo dic no tinc invitació i després diuen, val 50€, i et senyalen un cartell petit que posa 50€, però allà tot el món entra gratis."

Ahmed (20)

Observem que existeix una diferència entre els joves que reconeixen el centre de la ciutat com a espai propi i els que no ho fa. A partir de l'aproximació a diferents perfils de joves, hem observat que els joves que comparteixen els espais d'oci nocturn de manera exclusiva amb joves marroquins o d'origen immigrant tendeixen a buscar els espais d'oci fora de la ciutat. En canvi, els joves que participen de l'oci en grups en els qual també hi ha persones autòctones, conceben el centre de la ciutat com un espai que els és propi quan volen sortir de festa a les nits. En relació a les característiques, hem observat que els joves que acostumen a tenir un grup de relacions socials més ampli, acostumen a ser aquells joves amb estudis superiors.

Si ens fixem amb les preferències a l'hora d'escollir espais d'oci nocturn per part dels joves, observem que els joves que no reconeixen o no participen de l'oci al centre de la ciutat de Girona, tendeixen a buscar espais d'oci a les zones de la Selva Marítima i el Maresme. Hem identificat que en aquesta zona hi ha alguns locals on hi sona música àrab i on s'hi pot fumar xixa, que els joves identifiquen com espais als quals acostumen a anar quan surten a la nit. Pel que fa a la creació d'espais propis, hem detectat l'organització de trobades en espais privats, en cases particulars, però en canvi, no l'organització de festes o trobades més obertes amb un entorn més àmpli.

Segons Lamont et al. (2012), podem observar diferents reaccions davant les actituds discriminatòries determinades per aspectes característics de cada col·lectiu: la confrontació i una posició d'evitar el conflicte. A través de l'aproximació al col·lectiu estudiat, hem observat que es donen les dues respostes tot i que hi ha una tendència majoritària a evitar el conflicte. En la majoria dels casos els joves exposen la seva preferència per no confrontar-se, per evitar el conflicte, a través de no anar al centre de la ciutat o escollir aquells locals en els quals no es senten discriminats. Segons Lamont, aquesta actitud suposa que és millor ignorar el conflicte, acceptar i tolerar la discriminació per oblidar la situació. Segons l'autora, aquesta actitud funciona com una forma d'assimilació pragmàtica. Observem com ho explica un dels joves:

"*Quan et trobes amb actituds discriminatòries, què fas?*

Jo per mi no has de fer això. Però si em passa, passo d'aquestes actituds i me'n vaig

Per què?

Per mi si algú es comporta malament, així discriminant, és una persona negativa i parlar-hi o discutir-hi és perdre el temps."

Rachid (25)

Pel que fa a les eines de resposta, Lamont (2012) detecta dues estratègies que utilitzen els grups discriminats per donar resposta a les pràctiques de discriminació: l'antiracista i la protectora. En l'anàlisi que hem realitzat en aquest treball hem observat que els joves desenvolupen les dues eines de manera diferent segons la situació. En termes de contradir els discursos racistes i les pràctiques de discriminació, observem que els joves elaboren respostes entorn a la necessitat de reeducació o educar per millorar comprensió de la cultura de l'altre. Aquest fet, que Lamont defineix sota el terme *teaching the ignorant*, suposa que el subjecte discriminat observa la necessitat d'educar a les persones sobre la cultura minoritària, ja que s'entén que aquest mecanisme pot millorar el reconeixement del grup i per tant, desafiar els prejudicis per evitar la discriminació.

"*Quin tipus de gent té aquestes actituds discriminadores?*

Jo crec que la gent que no té gent propera d'altres religions, que no ha estudiat gaire sobre altres religions, que no sap el perquè de moltes coses, perquè he vist preguntes de molts tipus. Com ara portar el vel blanc amb el traje a l'hospital i que et preguntin, el portes blanc perquè t'has casat? o te l'has de posar perquè t'has casat?. No, si el porto de tots colors. Te l'has de posar perquè t'han obligat? I dius, no. Molta gent fa aquestes preguntes i dius, no teniu ni idea de perquè el vel, perquè aquesta religió, perquè aquesta cultural, per això et rebutgen. Hi ha molta gent que ha viatjat, ha estudiat i ja et miren amb uns altres ulls. El tema racisme jo crec que ja està tancat és pel tema incultura. Jo crec que no saben el perquè de moltes coses."

Aisha (21)

D'altra banda, es dóna l'estratègia mitjançant la qual els joves projecten una imatge d'ells mateixos que els permet obtenir un reconeixement propi i d'aquesta manera protegir-se de la discriminació, o més aviat, dels efectes que en ells provoquen les pràctiques de discriminació. Això és el que Lamont anomena mitjançant el concepte *managing the self*, i que un dels joves ho expressa així:

"*Tu què faries si et sentissis discriminat?*

Els diria el que penso i després passaria d'ells.

Com?

Diria no tots som iguals, no tots els moros la liem. Potser són el 90%, joestic entre el 10%. Osea que jo mai l'he liat i em discriminen sense conèixer-me i em posen una etiqueta, que ni em coneixen."

Zaka (18)

En la reflexió d'aquest jove observem que, tal com hem comentat abans, es produeix una necessitat de diferenciació amb aquells que tenen males pràctiques, a partir de la qual es reforça la imatge social negativa associada a la població d'origen marroquí. Aquest és un element que també destaca en l'elaboració de les respostes per part dels joves i observem

una voluntat per desvincular-se de la seva identificació com a marroquí, pel risc a ser exclosos. Veiem el relat d'un dels joves:

"Era el dia del meu aniversari i vaig sortir per Girona i bueno, volíem anar a l'Euforia, al Euforia Latina i vaig fer cua i tal, li dono el DNI i em diu, no pots entrar. I li dic, per què? I em diu, perquè ets marroquí. I jo li vaig dir, no, ahí posa que sóc espanyol porque he nacido aquí i a més, era latino, era sudamericà, saps? Li dic, llegeix bé que sóc espanyol, bueno más bien soy catalán porque he nacido en catalunya. I el tio me dice, ya ya, pero tu nombre dice que es marroquí. Tot això que ens vam acabar discutint molt fort, vaig demanar el full de reclamacions i ja està, mai més. Em deia que no, que era marroquí i que no podia entrar."

Ahmed (21)

Segons Lamont (2012) el sentiment d'identitat grupal és un procés social fonamental per entendre la resposta a la discriminació per part dels grups discriminats. Aquesta autora afirma que les respostes dels grups discriminats a l'estigmatització pot esdevenir un mecanisme que permeti afleblir les fronteres entre els grups racialitzats i aquesta experiència pot moderar l'impacte de la discriminació en el grup afectat. En aquest sentit, observem una clara absència d'un sentiment grupal fort, d'una construcció identitària que Lamont (2012) identifica com a reforç per respondre a les actituds discriminatòries. D'aquesta manera, podríem dir que en el cas del col·lectiu marroquí, la imatge social negativa és tan forta i està tan estesa en la mateixa comunitat, que suposa una barrera molt difícil de superar per part del mateix col·lectiu. En aquest sentit, és possible que la naturalització de la imatge social negativa de la població marroquina estigui dificultant el procés d'elaboració de respostes col·lectives a la discriminació per part d'aquest col·lectiu?.

VI. CONCLUSIONS

L'oci nocturn a la conurbació de Girona i Salt es caracteritza per una fragmentació social, que situa a l'espai central, físic i simbòlic, un tipus d'oci dirigit especialment a persones de classes benestants, joves, estudiants universitaris i adults de classe mitjana catalana. Mentre s'observa una absència d'aquell tipus d'oci nocturn del qual en participen especialment els joves de classe treballadora, que té una presència residual a l'espai suburbà. Així doncs, podem dir que la zona estudiada destaca per una homogeneïtat en el model d'oci nocturn però sobretot, per una homogeneïtat en el perfil social al qual està dirigit aquest oci. A partir d'aquesta aproximació, podem afirmar que els espais d'oci nocturn gentrificats exerceixen una forma de violència simbòlica en la que el valor, el significat i la percepció de certes experiències i espais són imposats pels que posseeixen el capital econòmic i cultural, en detriment dels que careixen d'ell (Bourdieu, 1990). D'aquesta manera, als espais d'oci de la zona de Girona i Salt observem com un gran nombre de joves són exclosos d'aquests espais directament, prohibint-los l'entrada, o indirectament, fent que es sentin incòmodes o indignes de participar d'aquests espais.

En els espais d'oci nocturn es donen pràctiques de distinció cultural i discriminació estructural que es relacionen estretament amb la reglamentació formal i informal i que produeixen la marginació i la criminalització de certes manifestacions culturals. Les estratègies de geomàrqueting dels empresaris de l'oci nocturn estan suportades per una connivència amb l'administració pública, que afavoreix que es produeixi aquesta discriminació mitjançant normatives que, de manera indirecta, permeten l'aplicació de criteris de selecció racistes per part dels responsables d'aquests locals.

Actualment el racisme modern fonamenta l'exclusió de les minories a partir de la seva identificació cultural. Tal com exposa Wierviorka 1994, l'exclusió cultural rebutja el pluriculturalisme -que implica la presència de grups minoritaris definits per la seva etnicitat- i aïlla aquests grups en la seva identitat específica i obstaculitza la seva participació en la cultura dominant. L'arbitrarietat cultural a partir de la qual es justifica l'hegemonia per part dels grups dominants és una forma més del poder simbòlic que exerceixen les classes dominants a partir de la qual la seves idees són acceptades per les classes subordinades. D'altra banda, veiem que hi ha una reproducció social d'una imatge social negativa de la immigració, que estigmatitza i criminalitza a les persones d'origen immigrant. El col·lectiu de persones d'origen marroquí és un dels grups socials més estigmatitzats i perseguits per la seva etnicitat, religió i valors culturals, que els identifica socialment com a persones amb actituds problemàtiques i conflictives. La reproducció social d'aquesta imatge està provocant una tendència a la naturalització d'aquesta imatge social negativa per part dels col·lectius marginats i aquesta naturalització funciona com a forma de violència simbòlica a partir de la qual aquests col·lectius normalitzen certes pràctiques discriminatòries.

El nou racisme, que es presenta d'una forma menys agressiva, genera pràctiques quotidianes de discriminació de les minories. La quotidianitat d'aquesta discriminació afavoreix la normalització de la discriminació i provoca que les pràctiques racistes penetrin a la societat. La percepció que tenen de la discriminació els col·lectiu subordinats està estretament vinculada amb les noves formes de percepció social del racisme. Hi ha una concepció latent que identifica el racisme només amb aquelles pràctiques violentes, que representen conductes aïllades, que es donen per part d'una part minoritària de la població. Això provoca que certes formes de marginació i exclusió social que provoquen les noves formes de racisme no siguin vistes com a tals.

Es produeix un procés complex a partir del qual certs col·lectius, ho hem vist amb l'aproximació al col·lectiu de persones d'origen marroquí, justifiquen o fins i tot, no reconeixen certes actituds discriminatòries com a tals. Així doncs, afirmem que s'observa una tendència a la naturalització de la imatge social negativa de la immigració per part del col·lectiu de persones d'origen marroquí, que està provocant que certes pràctiques de discriminació, i de racisme, no siguin reconegudes com a tals, sinó que siguin acceptades i normalitzades.

Malgrat aquesta apreciació, existeix també una consciència de la discriminació i de la subordinació a la que són exposats certs col·lectius. En l'àmbit estudiat hem observat com es produeix un rebuig de certs col·lectius que pretenen accedir als locals d'oci nocturn, a partir de criteris racistes. En aquest sentit, Goffman (1963) afirma que els individus amb identitats desacreditades assumeixen la seva responsabilitat en la gestió de la discriminació. És a dir, en front a la identificació de la discriminació, els col·lectius discriminats elaboren mecanismes per donar resposta a aquestes pràctiques. En aquest sentit, hem observat que els joves elaboren respostes davant la discriminació que combinen la ignorància del conflicte i la confrontació, tot i que són majoritàries les respostes que eviten el conflicte, ignorant la discriminació i a la persona que discrimina. Segons Lamont (2012), es dona un procés d'assimilació pragmàtica a partir del qual es tolera la discriminació per tal d'oblidar el conflicte que genera la situació. Pel que fa a l'accés als espais d'oci nocturn, la resposta pràctica a la situació per part dels joves, és una tendència al no reconeixement d'aquests espais com a espais que els siguin propis i per tant, una recerca d'altres espais, fora de la ciutat, en els quals no es produeixin pràctiques de discriminació i exclusió per les quals es vegin afectats.

En el procés d'elaboració de respostes a la discriminació, Lamont (2012) detecta la importància de la creació del sentiment d'identitat grupal per respondre a les actituds discriminatòries, i per tal que aquesta resposta pugui moderar l'impacte de la discriminació al grup afectat. En l'anàlisi de les eines que desenvolupen els joves hem detectat que els joves combinen les dues eines que exposa Lamont. En termes de l'autora, s'assimila la pràctica de

teaching de ignorant, a partir de la qual s'entén que cal donar informació a les persones per tal que entenguin les característiques de cultures minoritàries i que és a partir d'aquests procés de reeducació, que aquestes persones deixaran de tenir prejudicis i reproduir pràctiques discriminatòries contra aquests col·lectius minoritaris. I d'altra banda, es dóna l'estratègia mitjançant la qual els joves projecten una imatge d'ells mateixos que els permet obtenir un reconeixement propi i d'aquesta manera protegir-se de la discriminació. Aquesta eina que Lamont expressa mitjançant el concepte, *managing the self*.

En aquest sentit però, hem detectat un darrer element. Mentre Lamont ens destaca la importància de la construcció de la identitat grupal, observem que els joves, quan es protegeixen de la discriminació, utilitzen estratègies per tal de distingir-se, diferenciar-se d'aquella imatge social negativa associada al seu col·lectiu. És a dir, es presenten com aquells que tenen un bon comportament, els bons, en contra dels que no ho són, el que compleixen amb la imatge problemàtica que s'associa al col·lectiu de persones, en aquest cas, marroquines. En aquest sentit, observem com clarament la naturalització de la imatge social negativa associada a la immigració condiona les respostes que elaboren els subjectes. Ara bé, en aquest sentit ens preguntem, si es dóna aquesta naturalització de la imatge social negativa associada al col·lectiu de persones d'origen marroquí, en quina mesura aquesta naturalització pot debilitar, o debilita, els mecanismes d'elaboració de respostes col·lectives? És a dir, reconeixem i hem observat que es donen respostes individuals a la discriminació, ara bé, i col·lectives?.

Consideracions per a properes recerques

El primer aspecte que hem detectat és el que hem presentat al final de les conclusions. Aquest estudi ens ha permès explorar les respostes que es donen a la discriminació, ara bé, l'anàlisi que hem realitzat ha estat en clau individual. Per tant, pensem que una futura línia de recerca podria centrar-se en observar l'existència o no de respostes col·lectives, i pel que hem detectat, els efectes que té la naturalització de la imatge social negativa associada a la immigració en la construcció d'aquestes respostes col·lectives.

A través de l'estudi i en contra del que esperàvem, hem observat que la majoria dels joves amb els que hem contactat tenen una vivència de l'oci nocturn molt limitada, ja que la majoria expressen manca d'interès per sortir de nit i anar a locals d'oci nocturn. La majoria d'ells desenvolupen noves formes d'oci nocturn més vinculades a espais íntims, privats, a cases particulars. La identificació dels joves amb pràctiques ocioses, no productives, els fa culpables de la situació subalterna i de dependència en la que molts d'ells es troben lligats, a causa de la inestabilitat social i econòmica que ha provocat la crisi estructural actual. Si a aquest discurs li afegim la imatge estigmatitzada que recau sobre les persones d'origen marroquí, podríem interpretar aquesta desconexió amb els espais d'oci, principalment de l'oci nocturn, que

suporta també una criminalització social, com una forma de reafirmació, que els allunyi d'aquesta indentificació amb actituds ocioses. Ara bé, una altra possibilitat seria que el motiu d'aquest rebuig sigui una forma d'esquivar la discriminació i l'exclusió que es produeix en els espais d'oci nocturn. En aquest sentit, podríem entendre que la prioritització d'aquestes noves formes d'oci nocturn en espais particulars, privats, és un procés de creació d'espais de seguretat per evitar els efectes de la discriminació que es donen en els locals d'oci nocturn?.

VII. BIBLIOGRAFIA

ALARCÓN, Amado (dir.); ALCÁDE, Rosa; DUEÑAS, David; LURBE, Kàtia; PARELLA, Sònia; TERRONES, Albert; VALLS, Frances. Joves d'origen immigrant a Catalunya. Necessitats i demandes. Una aproximació sociològica. *Col·lecció Estudis*, núm.27, 2010, pág. 1-311

ARAMBURU, Mikel. Usos y significados del espacio público. *ACE: Arquitectura, Ciudad y Entorno*, nº8, 2008, p.143-149

BOURDIEU, Pierre 1983. *Poder, derecho y clases sociales* [Edició consultada: Poder, derecho y clases sociales (2000) Bilbao: Editorial Desclée de Brouwer]

- 2000. *La Dominación Masculina*. Barcelona: Anagrama

- 1978 *La distinción. Criterio y bases sociales del gusto*. México: Taurus Ediciones

- 1990. *In other words: essays towards a reflexive sociology*. Standord: Standford University Press.

BURAWOY, Michael. Roots of domination: Beyond Bourdieu and Gramsci. *SAGE Sociology Journal*. vol. 46, nº2, 2012, p.187-206

CANELLAS, Noemí. 2007. *Joves i espai públic. Ens han pres la plaça*. A Joventut i polítiques de joventut. 25 aportacions. Col·lecció Documents de Treball. Sèrie Igualtat i Ciutadania, 9. Diputació de Barcelona,

CAMACHO, Juan Manuel i COMAS, Domingo. El ocio i los jóvenes inmigrantes. *Estudios de la juventud* núm 60/03, 2003, p. 73-88

CASAL, Joaquim; GARCIA, Maribel; MERINO, Rafael ; QUESADA, Miquel. Aportaciones teóricas y metodológicas a la sociología de la juventud desde la perspectiva de la transición. *Papers, Revista de sociología*. Barcelona: UAB, nº79, 2006

CASAL, Joaquim. L'emancipació dels joves com a qüestió social, sociològica i política. A *Joventut i polítiques de joventut. 25 aportacions. Col·lecció documents de treball. Serie Igualtat i ciutadania*, nº4, 2007, p.77-85

DELGADO, Manuel i CARRERAS, Jordi. Pràctiques d'exclusió als locals nocturns del centre històric de Barcelona. El dret d'admissió com a tècnica de discriminació racista. Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. *Col·lecció i Immigració* nº. 1, 2008, Bloc D2, p.195-216

DELGADO, Manuel. Racismo y espacio público. *Acciones e investigaciones sociales*, nº7, 1998, p.5-28

ESPELT, Esteve. Nosotros y el racismo. *Mugak* 58, 2011

FEIXA, Carles (1993) *La joventut com a metàfora*. Secretaria General de Joventut

GRAMSCI, Antonio (1975) La quistione dei giovani, a *Quaderni del carcere*, Einaudi, Torí [Edició consultada: Cuadernos de la cárcel (1981), México, Era]

GOFFMAN, Erving. (1975) *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu

HALL, Stuard. What is black in black popular culture? *Social Justice Journal*, nº20, 1993

- HABERMAS, Jürgen (1987) *Teoría de la acción comunicativa*. Madrid: Taurus
- LAMONT, Michele i MIZRACHI, Nissimi. Ordinary people doing extraordinary things: responses to stigmatization in comparative perspective. *Ethnic and racial studies*. Vol 35, nº 3, 2012, p.365-381
- LAMONT, Michèle; FLEMING, Crystal M.; WELBURN, Jessica S. African Americans respond to stigmatization: the meanings and salience of confronting, deflecting conflict, educating the ignorant and managing the self. *Ethnic and racial studies*. Vol 35, nº3, 2012, p.400-417
- MACHADO, José. Jóvenes, ciudadanía y ocio. a BENEDIT Rene; HAHN, Marina i MIRANDA, Ana. 2008. *Los jóvenes y el futuro. Procesos de inclusión social y patrones de vulnerabilidad en un mundo globalizado*. Prometeo Editoriales. Col·lección Ciencias Sociales.
- MEASHAM, Fiona i HADFIELD, Phil. Todo empieza con "E": Exclusión, etnicidad y formación de élites en el mundo actual de las discotecas inglesas. *Adicciones*, Vol.21, nº 4, 2009, p.363-386
- MONNET, Najat. Moros, sudacas y guiris. Una forma de contemplar la diversidad humana en Barcelona. *Scripta Nova*, 94 (58), 2011
 - 2002. La formación del espacio público. Una mirada etnológica sobre el Casc Antic de Barcelona. Madrid-Barcelona: Los libros de la Catarata. Institut d'Antropologia.
- NOFRE, Jordi Políticas culturales, transformacions urbanas e higienización social en la Barcelona contemporánea. *Revista Anales de Geografía*, vol. 30, núm 2, p. 133-161, 2010
 - L'agenda cultural oculta. Una deconstrucció de l'oci nocturn de Barcelona i els seus suburbis. Generalitat de Catalunya. *Departament de Benestar Social i Família*. Direcció General de Joventut. Col·lecció Estudis, núm 32. Premi Joventut 2009
 - Resistències culturals als suburbis de la Barcelona del segle XXI. Una aproximació qualitativa al fenomen dels cholos i cholas des de la nova geografia urbana. Paper de la Fundació (151), Barcelona: Fundació Rafael Campanals, 2007
- ORTIZ, Daniel; MIRÓ, Ivan. 1999. *Treball, valors i canvi. Les ruptures en la precarietat*. Secretaria de Joventut. Col·lecció Aportacions, nº11
- ORTIZ, Anna. Reflexiones entorno a la construcción cotidiana y colectiva del sentido del lugar en Barcelona. *Investigación y análisis Sociopolítica y Psicosocial*, vol.1, núm. 4, 2004, pp. 161-183
- PAÍS ANDRADE, Marcela, A. Construcción social del consumo y estilos de vida. Relaciones entre consumos culturales y ocio de los jóvenes de sectores medios en centros culturales. *Acta de las 3ª jornadas de jóvenes investigadores del Instituto Gino Germani*. Facultad de Ciencias Sociales, UBA, 2005
- PALLARÉS, Joan i FEIXA, Carles. Espacios e itinerarios para el ocio juvenil nocturno. *Estudios de juventud*, núm 50/00, p.23-41, 2000
- SERRACANT, Pau. (Coord.) Enquesta de la Joventut de Catalunya 2012. Volum 1 i 2. Col·lecció Estudis, nº14, 2013
- SIMMEL, George. "The Stranger". *A individuality and Social Forms*, Chicago: Univ.of Chicago Press, 1971, pp.143-150
- STOLCKE, Verena. El Problema de la inmigración en Europa: el fundamentalismo cultural como nueva retórica de exclusión. *Mientras tanto*, nº 5, Barcelona, 1993

STOLCKE, Verena. La nueva retórica de la exclusión en Europa. *Revista internacional de Ciencias Sociales*, nº 159, 1999

VAN DIJK, Teun A. 1993. *Elite discourse and racism*. Newbury Park, CA: Sage

- Nuevo racismo y noticias. Un enfoque discursivo. Inmigración, género y espacios urbanos. Los retos de la diversidad. A M. Nash, R.Tello i N. Benach. Barcelona, Edicions Bellaterra, 2005, p.35-55

- Discurso de las élites y racismo institucional. *Medios de comunicación e inmigració. Convivir sin racismo*, 2006, p.13-30

WAGMAN, Daniel. Criminalització de la pobresa, criminalització dels qui no tenen poder. *Revista Catalana de Seguretat Pública*, nº 16, 2006

WACQUANT, Loïc. 2007. *Pàries Urbans. Ghettos, banlieues, Estat*. Barcelona, Edicions 1984

WIERVIORKA, Michel. Racismo y exclusión. *Estudios sociológicos* XII(34), 1994, p.37-47

WILLIS, Paul (1993) "Producción cultural no es lo mismo que reproducción cultural, que a su vez no es lo mismo que reproducción social, que tampoco es lo mismo que reproducción." A lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar. Angel Día De Rada Brun (Coord.) Ed. Trotta

WILLIS, Paul (1998) *Cultura Viva. Una recerca sobre les activitats culturals dels joves*. Diputació de Barcelona

European Union Agency for Fundamental Rights. EU-MIDIS European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report, 2009

Reservar el dret de discriminació. Testing i litigi estratègic sobre discriminació a la població immigrant en l'accés a locals d'oci. Federació d'associacions de SOS Racisme. Direcció General de Migracions. Fons Europeu per a la Integració, 2014

Informe 2015. L'Estat del Racisme a Catalunya. SOS Racisme. Barcelona

Informe 2014. L'Estat de Racisme a Catalunya. SOS Racisme. Barcelona

Informe anual sobre el racismo en el Estado Espanyol (2014). Federación Estatal de SOS Racismo

Decret 200/1999, de 27 de juliol, pel qual es regula el dret d'admissió als establiments públics on es realitzen espectacles i activitats recreatives. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya núm.2942, de 30.7.1999

Llei 11/2009, del 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya núm.5419, de 13.07.2009

Llei 10/1990, de 15 de juny, sobre policia de l'espectacle, les activitats recreatives i els establiments públics. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya núm 1308, de 22.06.1990